

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Možnosti volnočasových aktivit pro děti s postižením

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství

Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času

Autor práce: **Lenka Černá**

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Josífková, Ph.D.

TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREC
Faculty of Science, Humanities
and Education

Leisure Activities for Disabled Children

Bachelor thesis

Study programme: B7505 – Education in Leisure Time

Study branch: 7505R004 – Education in Leisure Time

Author: **LenkaČerná**

Supervisor: PhDr. Jitka Josífková, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Černá**
Osobní číslo: **P16000210**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Možnosti volnočasových aktivit pro děti s postižením**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1) Cíle

- na základě analýzy na Nymbursku prezentovat vybrané instituce, které poskytují volnočasové aktivity pro děti s postižením
- popsat vybrané aktivit ve zkoumaných volnočasových institucích na Nymbursku

2) Metody

- rešerše volnočasových institucí v daných městech

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

- 1) HÁJEK, B., HOUFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., 2008. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1
- 2) HOFBAUER, B., 2004. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál. ISBN 80-7178-9275.
- 3) KERR, S., 1997. Dítě se speciálními potřebami. Praha: Portál. ISBN 80-7178-147-9.
- 4) MÜLLER, O., 2014. Terapie ve speciální pedagogice. 2. přeprac. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4172-7.
- 5) PÁVKOVÁ, J., 2002. Pedagogika volného času. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6.

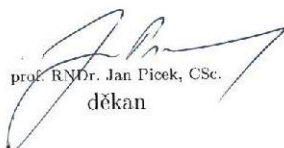
Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jitka Josífková, Ph.D.

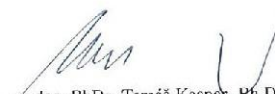
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: 1. května 2017

Termín odevzdání bakalářské práce: 25. května 2018

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 20. června 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

10. 4. 2019

Lenka Černá

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování mé vedoucí práce PhDr. Jitce Josífkové, Ph.D. A to za její cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat za vstřícnost a pomoc při získání potřebných informací a podkladů, organizacím pro volný čas na Nymbursku a k tomu jedno velké dík patří všem dobrovolníkům, kteří se věnují spolupráci s organizacemi pro volný čas u handicapovaných dětí.

Anotace

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí. Teoretická část se zabývá nabídkou volnočasových aktivit pro děti s postižením, především na nymburském okrese. V teoretické části jsou uvedeny klasifikace mentálního a tělesného postižení, termíny integrace a inkluze. Následně jsou definovány pojmy volný čas a vymezeny funkce volnočasových aktivit. Dále je zde výčet zařízení pro volnočasové aktivity v obecné rovině. Praktická část se zabývá možnostmi volnočasových aktivit na Nymbursku. Dotazníkovým šetřením jsou zjišťovány preference výběru volnočasových aktivit, aspekty přínosů a překážek k využívání volnočasových aktivit zdravotně postiženými. Výsledky šetření jsou zpracovány do grafů a okomentovány.

Klíčová slova: zdravotní postižení, volný čas, pedagogika volného času, zájmová činnost, volnočasová aktivita

Annotation

The thesis deals with the range of leisure time activities. The theoretical part deals with the offer of leisure activities for children with disabilities, especially in the Nymburk district. The following pages classify the levels of mental and physical disability, they also present the specific needs of people with disability and their possibilities in terms of taking up some free-time activities. The practical part of the thesis is focused on verifying whether the afore-mentioned institutions offer leisure-time activities for disabled people there is demand for such activities. First of all, there is a list of leisure-time activities currently offered by the institutions. Next, the survey was carried out to find out the preferences in choosing hobbies and interests, their benefits for the disabled and also the obstacles. The results of the survey are presented in charts and they are accompanied by comments

Key words: disability, free – time activities, leisure – time, children with disability, leisure time pedagogy

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Grafy

[Graf 1: Pohlaví dětí respondentů:](#)

[Graf 2: Věk dětí respondentů](#)

[Graf 3: Druh a četnost postižení](#)

[Graf 4: Navštěvovanost volnočasových aktivit](#)

[Graf 5: Důvod nenavštěvovanosti volnočasových aktivit](#)

[Graf 6: Výběr druhu volnočasové aktivity](#)

[Graf 7: Očekávání přínosů od volnočasových aktivit](#)

[Graf 8: Vliv výše příspěvku za volnočasovou aktivitu](#)

[Graf 9: Druh volnočasové aktivity](#)

[Graf 10: Četnost a délka volnočasových aktivit](#)

[Graf 11: Průměrné trávení času volnočasovými aktivitami](#)

[Graf 12: Spokojenost s množstvím nabízených aktivit](#)

[Graf 13: Návrhy na jiné, nové volnočasové aktivity](#)

[Graf 14: Návštěvnost volnočasových aktivit ve Speciální škole Poděbrady](#)

[Graf 15: Využití volnočasových aktivit v ZŠ Poděbrady speciální](#)

Tabulky

[Tabulka 1: Základní klasifikace IQ podle Wechslera \(Švarcová 2006, s. 28\)](#)

[Tabulka 2: Rozdíl mezi pojmy inkluze a integrace](#)

[Tabulka 3: Pohlaví dětí respondentů](#)

[Tabulka 4: Věk dětí respondentů](#)

[Tabulka 5: Druh a četnost postižení](#)

[Tabulka 6: Navštěvovanost volnočasových aktivit](#)

[Tabulka 7: Důvod nenavštěvování volnočasových aktivit](#)

[Tabulka 8: Výběr druhu volnočasové aktivity](#)

[Tabulka 9: Očekávání přínosů od volnočasových aktivit](#)

[Tabulka 10: Vliv výše příspěvku za volnočasovou aktivitu](#)

[Tabulka 11: Druh volnočasové aktivity](#)

[Tabulka 12: Četnost a délka volnočasových aktivit](#)

[Tabulka 13: Průměrné trávení času volnočasovými aktivitami](#)

[Tabulka 14: Spokojenost a množstvím nabízených aktivit](#)

[Tabulka 15: Návrhy na jiné, nové volnočasové aktivity](#)

[Tabulka 16: Návštěvnost volnočasových aktivit ve Speciální škole Poděbrady](#)

[Tabulka 17: Využití volnočasových aktivit v ZŠ Poděbrady speciální](#)

Obsah

Obsah	8
Úvod	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 Člověk s postižením	12
1.1 Mentální retardace	12
1.2 Klasifikace mentální retardace	14
1.3 Faktory ovlivňující mentální retardaci	16
1.4 Kombinované postižení	17
1.5 Dítě s více vadami	18
1.6 Poruchy autistického spektra (PAS)	19
1.7 Integrace	20
1.8 Modely integrace dle Vítkové (2004, str. 16)	21
1.9 Inkluzivní vzdělávání	22
1.10 Rozdíl mezi integrací a inkluzí	22
2 Volný čas	24
2.1 Výchova mimo vyučování	25
2.2 Volný čas osob s mentálním postižením	26
2.3 Volnočasový pedagog	27
2.4 Dobrovolník	28
2.5 Konkrétní aktivity a podpůrné terapie pro děti s postižením	29
3 Zařízení pro volný čas	35
3.1 Školská výchovná zařízení pro vzdělávání ve volném čase	35
3.2 Zařízení pro vzdělávání ve volném čase pro postižené	36
PRAKTICKÁ ČÁST	39
4 Možnosti volnočasových aktivit pro děti s postižením na Nymbursku	39
4.1 Centrum pro všechny	39

4.2 Občanské sdružení Přístav	44
4.3 Speciální ZŠ Poděbrady.....	51
4.4 Handicap centrum srdce.....	55
4.5 Praktická škola Chotěšice, o. p. s.	57
5. Použitá metoda výzkumu	59
5.1 výsledky dotazníkového šetření.....	59
Diskuze	76
Závěr.....	78
Seznam použitých zdrojů	80
Internetové zdroje	83
Přílohy.....	84
Příloha 1: Dotazník	84

Úvod

Má bakalářská práce se jmenuje Možnosti volnočasových aktivit pro děti s postižením. Volný čas je v dnešní době velmi důležitou součástí života. Každý z nás si může dobrovolně vybrat činnosti podle svých zájmů, díky tomu kvalitně a správně trávit svůj volný čas, který má velký význam pro celkový rozvoj osobnosti. V současnosti vzniká spousta spolků a organizací pro volný čas. Proto se tento trend nevyhnul ani oblasti zdravotně postižených osob. Ale máme jich v našem okolí dostatek pro všechny? Je nabídka stejně pestrá a zajímavá jako pro děti intaktní?

Toto téma jsem si zvolila hlavně proto, že k němu mám blízko už několik let. Od svých 15 let jsem dobrovolníkem v organizaci Centrum pro všechny a Přístav, o kterých se zmíním v praktické části. Zde pracuji s dětmi v rámci zájmových, vzdělávacích a sociálně – výchovných aktivit. Dále jsem pracovala dva roky v Základní škole speciální v Poděbradech jako asistent pedagoga.

V teoretické části práce přibližuji téma mentálně postižených osob a možnosti trávení jejich volného času. Budou zde definovány pojmy, jako je volný čas, volnočasový pedagog, střediska volného času, integrace, mentální retardace, integrace, inkluze. Tato část práce vychází ze zpracovaných dostupných literárních a internetových pramenů souvisejících s tímto tématem.

Praktická část mé bakalářské práce se zaměřuje na možnosti volnočasových aktivit pro handicapované děti na Nymbursku. Cíle této práce jsou: na základě analýzy na Nymbursku prezentovat vybrané instituce, které poskytují volnočasové aktivity pro děti s postižením, popsat vybrané aktivity ve zkoumaných volnočasových institucích na Nymbursku. Zda jsou tyto aktivity dostupné každému, navštěvované a oblíbené. Také jsem rozdala krátký dotazník rodičům postižených dětí, které dochází do Speciální školy v Poděbradech. V dotazníku se například dozvíme, jestli žáci této školy navštěvují nějaké volnočasové aktivity přímo ve škole anebo

třeba v organizacích z okolí jejich bydliště nebo podle čeho rodiče volnočasové aktivity volí a vybírají.

Jsem přesvědčená, že mi tato práce pomůže utřídit současné poznatky a zkušenosti, podnítí mě k další touze po poznání této problematiky. Bude poučná pro ty, kteří se s takovými dětmi ve své práci či volném čase setkávají nebo setkávat budou. Téma mé závěrečné práce jsem si vybrala po zralém uvážení. Práce s těmito dětmi je náplní téměř veškerého mého volného času a již několik let mě naplňuje a moc baví.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Člověk s postižením

Každý postiženého člověka vnímá jinak. Jinak se na něho dívá společnost, která jej nezná a neví, co od něho očekávat. Jinak okolí, ve kterém tento člověk pobývá. A jiný postoj k postiženému zaujme jeho rodina, jež o něho pečuje a denně se s ním stýká.

Už v roce 1981 německý pedagog Bleideck popsal, že za postižení jsou považováni ti, kteří jsou v důsledku poškození tělesných, duševních nebo mentálních funkcí natolik znevýhodněni, že jejich účast a podíl na životě ve společnosti je ztížena. Jako postiženého člověka lze chápat tu osobu, která je na základě určité odchylky od populace dané kultury omezena natolik v oblasti řeči, myšlení, pohybové koordinace nebo sociálního chování, že není schopna úplně nebo částečně být soběstačná. (Šelner, 2012, str. 36)

1.1 Mentální retardace

Mentální postižení je definované jako trvalé snížení schopností jedince. Ale co znamená snížení? Je to spíše znevýhodnění jedince, vůči okolí, který potřebuje určitou pomoc. Má právo sám se rozhodnout, jak a jakým způsobem své znevýhodnění překoná.

Tato skupina osob se vyznačuje značně různorodou řadou odlišností. Jedinečnost tohoto postižení tkví v tom, že je každý mentálně postižený jedinec jeho osobitým představitelem. Z tohoto důvodu nejsou zcela přesné ani jednotlivé klasifikační systémy. Příčiny mentální retardace mohou být vrozené nebo získané. Vrozenými rozumíme příčiny získané před porodem, nebo v době porodu. Příčiny získané chápeme příčiny biologické během života a sociální. Zde hraje velkou roli rodinná výchova, školní výchova, mimorodinná a mimoškolní výchova. (Müller, 2001, str. 15)

„Mentální retardace je termín poměrně nejednoznačný a v současnosti vymezovaný značným množstvím definic, jež mají společné zaměření na celkové snížení intelektových schopností jedince a jeho schopnosti adaptace na sociální prostředí. Termín se začal používat v širším měřítku po

konferenci WHO v Miláně v roce 1959 a pozvolna nahradil celou řadu relevantních pojmů. “ (Valenta, 2012, str. 31)

Valenta (2012, str. 31) definuje mentální retardaci jako „vývojovou poruchu rozumových schopností demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatální, perinatální i časně postnatální etiologií, která oslabuje adaptační schopnosti jedince.“

1.1.1 Stupně mentální retardace

Mentální retardaci dělíme do několika stupňů, které se orientačně ohraničují inteligenčním kvocientem (IQ). Tabulka níže nám ukazuje základní klasifikaci IQ podle Wechslera.

Tabulka 1: Základní klasifikace IQ podle Wechslera (Švarcová 2006, s. 28)

IQ	Klasifikace inteligence	Procenta v naší populaci
130 a výše	značně nadprůměrná	2,2
– 129	nadprůměrná	6,7
110–119	mírně nadprůměrná	16,1
90–109	průměrná	50,0
80–89	podprůměrná	16,1
70–79	Hraniční inferiorita	6,7
69 a níže	Slabomyslnost (mentální retardace)	2,2

1.2 Klasifikace mentální retardace

Klasifikace mentální retardace byla vypracovaná v Ženevě, roku 1992, Světovou zdravotnickou organizací. Podle této organizace se mentální retardace dělí do šesti základních skupin: lehká mentální retardace, středně těžká mentální retardace, těžká mentální retardace, hluboká mentální retardace, jiná mentální retardace, nespecifikovaná mentální retardace. Vítková je ve své knize charakterizuje (Vítková, 2004, s. 297):

- **Lehká mentální retardace (IQ mezi 50 až 69)**

Na stanovení diagnózy lehké mentální retardace se přichází většinou až v předškolní nebo až ve školním věku, kdy dítě po nástupu do školy začíná selhávat. V počátečním vývoji není opoždění zcela patrné. Podle Vágnerové (2008) se osoby s lehkou mentální retardací pohybují přibližně na úrovni dětí středního školního věku. Nedokážou myslet abstraktně, ale zvládají základní pravidla logiky. Vítková (2004) popisuje jejich řeč a myšlení jako velice konkrétní. Jejich vystupování je velice jednoduché a často s chybami. Většina z nich je však schopno práce a úspěšně udržují sociální vztahy a jsou prospěšní společnosti. U osob s lehkou mentální retardací se objevují i přidružené chorobné stavy, jako je například autismus a další vývojové poruchy, epilepsie, poruchy chování nebo tělesné postižení.

- **Středně těžká mentální retardace (IQ mezi 35 až 49)**

Vítková (2004) říká, že na středně těžkou mentální retardaci přicházíme už v kojeneckém, nejdéle batolecím období. Projevuje se opožděním v pohybovém vývoji, ale hlavně v rozvoji chápání a rozvoji řeči. Řeč bývá chudá, ale postižení jedinci si jsou schopni osvojit určitou slovní zásobu, která poslouží pro základní dorozumění. Učení těchto dětí bývá spíše mechanické a při správném vedení a častým opakováním se někteří jedinci se středně těžkou mentální retardací naučí základy čtení, psaní a počítání. Výše jejich IQ v dospělosti odpovídá mentálnímu věku 6–9 let. Tito lidé se dokáží vyvinout k určité hranici nezávislosti a soběstačnosti. Dospělí potřebují různý stupeň pomoci a podpory v práci a k činnostem ve společnosti. U středně těžké mentální retardace se často objevuje autismus

nebo jiné vývojové poruchy. Častý je také výskyt tělesného postižení a epilepsie. (Vítková, 2004, s. 298)

Vágnerová (2008) dodává, že uvažování dospělých osob se středně těžkou mentální retardací lze přirovnat jako myšlení předškolního dítěte, které nerespektuje vždy pravidla logiky.

V dospělosti nebývá moc často možný samostatný život. Tyto osoby bývají většinou mobilní a fyzicky aktivní, prokazují také komunikační schopnosti ke komunikaci s druhými a podílí se na jednoduchých sociálních aktivitách. (Švarcová, 2006, s. 35)

- **Těžká mentální retardace (IQ 20 až 34)**

Vítková (2004) tvrdí, že těžká mentální retardace je zřetelná již od útlého věku. Často se jedná o kombinované postižení, kdy se k mentální retardaci přidruží ještě další vady. Jsou to například vady tělesné, zrakové nebo sluchové, a to různého stupně. Vývoj řeči je hodně omezený, většinou však nemluví vůbec. Jejich mentální věk v dospělosti odpovídá dětem ve věku 3–6 let. Tento stav vyžaduje trvalou potřebu podpory v rodině či asistentovi. Možnosti výchovy a vzdělávání u těchto osob je velmi těžké. Avšak za odborného vedení a správného přístupu pedagogů lze dojít k pokrokům.

I když možnosti výchovy a vzdělávání těchto lidí jsou omezené, tak nám zkušenosti dokazují, že včasná systematická a dostatečně kvalifikovaná rehabilitační, výchovná a vzdělávací péče často přispívá k rozvoji jejich motoriky, rozumových schopností, komunikaci, samostatnosti a celkovému zlepšení kvality života. (J. Slowík, 2010, s. 50)

- **Hluboká mentální retardace (IQ dosahuje nejvýše 20)**

U takto postižených jedinců je pravidlem i těžší postižení hybnosti a další kombinace různých postižení. Tento stav vyžaduje potřebu pomoci při pohybu, komunikaci a hygienické péči. Nedokáží se postarat o své základní potřeby, a proto musí být neustále pod dohledem rodiny nebo svého asistenta. Reagují na dotykové a zvukové podněty, a to vyjádřením libosti a nelibosti. Tyto děti jsou zařazovány do rehabilitačních tříd základních škol

speciálních. Cílem výuky je dosažením samostatnosti v dospělém věku i na té nejprimitivnější úrovni. (Vítková, 2004, s. 300)

Běžné jsou neurologické nedostatky, které omezují hybnost těla, epilepsie a poškození zrakového či sluchového vnímání. (Švarcová, 2006, s. 36)

- **Jiná mentální retardace**

Mentální retardace nejde přímo určit kvůli přidruženým smyslovým a tělesným postižením, poruchám chování a autismu. Zařazují se sem jedinci, u kterých je stanovení stupně mentální retardace obtížné nebo nemožné.

- **Nespecifikovaná mentální retardace**

Zde je určeno, že jde o mentální retardaci, pro nedostatek znaků nelze jedince přesně zařadit do předešlých stupňů.

1.3 Faktory ovlivňující mentální retardaci

Mentální retardace nemá vždy jednotnou příčinu, většinou vzniká vlivem více faktorů najednou. Zvolský (1996 s. 157) ve své knize uvádí jako nejčastější příčiny dědičnost, sociální faktory, další environmentální faktory, specifické genetické faktory a nespecificky podmíněné poruchy. Z hlediska časového faktoru se příčiny vzniku dělí na prenatalní, perinatální a postnatální.

- **Dědičnost**

Intelektové vlastnosti jsou většinou získané z nadání rodičů. Lehká mentální retardace vzniká většinou zděděním inteligence od rodičů a vlivem rodinného prostředí.

- **Sociální faktory**

Snížení intelektových schopností je způsobeno sociokulturní deprivací v rodině. Objevuje se v rodinách v nižších sociálních vrstvách, v souvislosti se špatnými finančními podmínkami, nestabilními rodinnými vztahy nebo špatnými bytovými podmínkami. Tyto faktory bývají příčinou lehké mentální retardace.

- **Další environmentální faktory**

Tyto faktory zahrnují onemocnění matky během gravidity špatná výživa matky, infekční onemocnění dítěte v novorozeneckém období, špatná výživa kojence, porodní traumata. Tyto faktory bývají příčinou lehké i těžší mentální retardace.

- **Specifické genetické faktory – podmíněné poruchou chromozomů.**

Nespecificky podmíněné poruchy – případy, kdy chromozomální nebo metabolická vada nebyla objevena. Nebylo zjištěno porodní trauma ani jiné poškození plodu. Příčina mentální retardace není objevena asi u 15 až 30 % případů.

1.4 Kombinované postižení

Chápeme jako sdružení dvou a více obtíží u jedné osoby. Velmi zajímavé je tvrzení Sováka (Opatřilová, 2005, s. 10) o neexistenci izolovaných vad v souvislosti s tím, že každé postižení se projevuje do psychické oblasti jedince. Monatová (1990) rozděluje více vad na defekty sdružené neboli kombinované do různých oblastí. Nejčastěji vyčleňujeme defekt pohybový a zrakový, pohybový a sluchový, pohybový a řečový, duševní a zrakový, slepo hluchotu. Vítková (Opatřilová, 2005, s. 10) chápe a nazývá více vad jako komplex omezení člověka jako celku ve všech jeho prožitkových sférách a výrazových možnostech.

Důvodem vzniku kombinovaných postižení jsou různorodé kombinace z oblasti chromozomálních, metabolických, genetických, neurologických a traumatických příčin. Mohou působit v kterémkoliv věku. Mezi nejzávažnější postižení počítáme, ty, které vznikají v období před porodem. Tyto postižení se nejvíce vyskytují při poškození centrální nervové soustavy. Čím závažnější stupeň mentálního postižení člověk bude mít, tím závažnější budou i ostatní, přidružená postižení a jejich počet.

1.5 Dítě s více vadami

Vítková (2004) ve své knize píše, že více vad má vždy vliv na celou osobnost dítěte. Dítě s více vadami znamená, dítě s různými druhy postižení, jak jejich hloubkou, tak i jejich rozsahem. U těchto dětí se velmi často vyskytuje mentální retardace. Hloubka i rozsah postižení jednotlivých funkcí je vždy odlišná. Každý takový jedinec je neobvyklou bytostí, u které můžeme pozorovat společné znaky, ale vždy jejich individuální projevy. Jeho vjemy a počítky jsou nedokonalé. Vždy zpomalují a brzdí rozvoj vyšších psychických funkcí jako je například myšlení. Jejich pozornost je malá, nestálá a snadno unavitelná. Záměrnou pozornost udrží tak 15–20 minut.

Po emoční stránce dítě se dítě pohybuje na nižší vývojové úrovni. Nemá rádo nové a neznáme věci nebo prostředí. Jsou motivovatelní hlavně odměnou, tím, co mají rádi. Většinu našich požadavků děti plní pro radost druhých, a ne pro sebe a z vlastní vůle. Jejich city neprojevují vždy správně k situaci, ve které se právě nacházejí, protože jim jejich intelekt nedovoluje je ovládat. Dítě mívá často zpomalené tempo řeči a jeho řeč vykazuje odchylky, díky kterým bohužel má těžší kontakt s okolím.

Na dítě s kombinovaným postižením často působí prostředí, ve kterém se zrovna nachází. Tyto děti potřebují speciálně pedagogickou pomoc k využití zbylých schopností, aby jejich vývoj probíhal co nejméně omezeně. Vždy je nutné vybrat správné zařízení, které bude mít zajímavý výchovně vzdělávací program pro dané dítě. Určitě je důležité dítě zařadit do předškolního vzdělávání, aby potom byl jeho nástup do školního zařízení snazší a rychleji se adaptoval do role školáka, protože málokteré dítě s postižením v šesti letech došlo do školní docházky. Dnešní doba umožňuje jeden odklad povinné školní docházky, ale i po tomto odkladu je vždy nutné pro dítě najít správné zařízení, kde mu bude poskytnuta speciálně pedagogická péče. Je důležité pro tyto děti také najít správné využití jejich volného času. Různé podpůrné programy a přístupy pro jejich další rozvoj.

1.6 Poruchy autistického spektra (PAS)

Mezi nejzávažnější poruchy dětského mentálního vývoje patří autismus, protože vývoj je narušen do hloubky v několika směrech. Většinou z důvodu vrozeného defektu mozkových funkcí dochází k poškození takovému, že je narušena komunikace, sociální interakce a představitost. Člověk s tímto postižením má odlišné vnímání a prožívání, což znamená, že se chová jinak než zdravé dítě v jeho věku. Vždy to znamená narušení celé osobnosti. Projevy chování u těchto dětí se odvíjí od stupně tohoto postižení a způsobu života. V průběhu života těchto osob se může k PAS přidružit jakákoliv další nemoc či porucha. Ve 20. století britská psychologka Wingová nazvala termín pro problémové oblasti tohoto postižení. Nazvala je triádou, kam patří potíže v sociální interakci, komunikaci a představitosti (Thorová 2008, s. 58).

Jelínková (2001) ve své knize píše, že neexistuje žádný typický jedinec autismem. Každý s touto diagnózou je svým způsobem jedinečný a mezi lidmi s PAS převažují spíše rozdíly než podobnosti nebo stejné znaky. Každý je odlišný svou osobností, charakterem postižení, intelektuální úrovní a přidruženými poruchami. (Jelínková 2001, s. 34).

Nyní řadíme PAS do poruch vrozených. Autismus tedy patří mezi neurovývojové poruchy na neurobiologickém základě. Příčiny nejsou v jedné oblasti mozku, ale je zapříčiněna více faktory. Myslíme si, že se jedná o poruchu komunikačních a integračních funkcí mozku. Genetické faktory zde mají také velkou roli. Vznik tohoto postižení je zapříčiněn odlišným počtem genů v různé míře (Thorová 2008, s. 49–51).

Mez časté projevy PAS řadíme poruchy v oblasti sociální interakce. Tyto osoby nevyhledávají často sociální kontakt a často můžeme pozorovat, jak pro ně okolní svět nehraje velkou roli, jako by neexistoval. Lidé s autismem často nechápou verbální a neverbální projevy, které se v jejich okolí vyskytují, to může často způsobit vyhýbání se sociálním kontaktům (Vágnerová 2008, s. 319). Mezi další projevy patří problém s komunikací. Vývoj řeči u těchto dětí se výrazně odlišuje od normy. Vývoj řeči má často specifický průběh, např. chybí žvatlání v období batolete. U některých

případů se řeč vůbec nevyvine, nebo jen z malé části. Dítě s PAS nedokáže často používat řeč ke komunikaci. Často opakuje, to, co slyší, ale nerozumí tomu. Typická je též verbální stereotypie, kdy dochází k opakování stejných slovních obrátů například z televize, rádií, ... Často o sobě mluví ve druhé nebo třetí osobě. Děti s autismem se dokáží naučit číst, ale obsahu čteného textu nerozumí (Vágnerová 2008, s. 324).

1.7 Integrace

Slovo integrace má několik významů, já se však budu zabývat pojmem integrace z hlediska speciální pedagogiky. V současné době se všichni snažíme, aby postavení osob se zdravotním postižením bylo, co nejlepší za uplynulé roky, a to z hlediska kvality jejich života. Integrace dává důraz zvláště na práva na vzdělání, začlenění se do společnosti a ekonomické zajištění. Na společnost je kladen nárok, aby poskytovala jedincům s postižením stejné životní příležitosti a podmínky, včetně vzdělávání, pracovních příležitostí, odpovídajících sociálních služeb a byly respektovány jejich základní a zásadní odlišnosti. (Pešatová, 2007, str. 9) Tento pojem chápeme jako spolu soužití postižených s nepostiženými. Je to systém, kdy handicapovaný jedinec je začleňovaný do společnosti, kde mu je zajištěna jistota a seberealizace. Tyto děti mohou například navštěvovat běžné školy, centra, družiny, kluby. Vše, co je nabízeno ve stejné míře, jako intaktním dětem. Všichni členové jsou zde rovnoprávní. (Vítková, 2004, str. 14)

Aby mentálně postižení mohli vykonávat volnočasové aktivity, je nutné jim poskytnout určitou podporu ve společnosti. Podporou může být systém institucí, nebo organizací, které budou poskytovat tyto služby (např. ústavy sociální péče, speciální školy). Tato nabídka volnočasových aktivit by měla být téměř totožná s nabídkou pro intaktní osoby.

Integrace osob s mentálním postižením má však svá úskalí a patří k těm nejsložitějším. Integrace u těchto dětí nejlépe probíhá v předškolním věku, zde je to dokonce prospěšné a nejčastěji doporučované pro správný začátek. Problémy přicházejí ve věku povinné školní docházky, ale vždy to závisí na druhu a stupni postižení. Každý stupeň totiž vyžaduje jiné přístupy učitelů,

vyučovací metody, výběr učiva, snížený počet žáků ve třídě a delší čas na osvojení dovedností a vědomostí. Učitel v těchto třídách se musí věnovat všem dětem, a proto mívají postižené děti často své asistenty. Práce s nimi je dost individuální a náročná, tyto děti mají narušenou pozornost a koncentraci, a proto nedokáží pracovat samostatně. U každého takového žáka je vždy důležité mít správně a podrobně napsaný individuální plán a využívat pomoci osobních asistentů. (MŠMT, online)

1.8 Modely integrace dle Vítkové (2004, str. 16)

- **Medicínský model**

Vychází z biologicko-organických nebo funkčních důvodů, což vede k medicínsky orientované péči. Cílem je zvládnout, překonat a léčit postižení. Integrace tedy znamená vyřazení ze speciální školy a nástup do běžné, základní školy. Pokud se tak stane, tak se předpokládá, že se žák přizpůsobí stávající školské struktuře.

- **Sociálně patologický model**

Příčiny integračních obtíží jsou zde sociální povahy. Je zde kladena otázka socializace a diskriminace z hlediska postižení. Postižení jedinci jsou nepřizpůsobiví a musí podstoupit speciální terapie, aby se mohli adaptovat a normalizovat. Postižený jedinec se musí přizpůsobit vždy novému systému, pak je integrace provedena správně.

- **Model prostředí**

Řeší otázku, jak se má škola změnit ve prospěch postiženého jedince. Tomu odpovídá školská reforma a poskytuje diferencované nabídky všem žákům podle jejich vzdělávacích potřeb. Všechno to vyžaduje správné materiální a personální vybavení.

- **Model antropologický**

Jde zde především o lepší interpersonální interakci. Klade se zde důraz na respektování identity a jedinečnosti handicapovaných, včetně jejich postižení. Vzdělávání má být odhalením vlastní osobnosti se zdůrazněním interakce. Podle tohoto pojetí reformovaná škola uznává všechny děti stejně

jako diferencované nabídky podle individuálních potřeb. Role postiženého je z velké části ovlivněna postojem spolužáků a pedagogů.

1.9 Inkluzivní vzdělávání

Je to proces, který umožňuje všem dětem plnit povinnou školní docházku. Ideálně navštěvovat školu v místě bydliště dítěte. Hlavním cílem je podporovat rovné šance na vzdělávání dětí. Inkluze tedy znamená vytvoření uspokojivých podmínek žákům tak, že všichni, i když se svými schopnostmi liší, mají právo na prostředí, které je rozvíjí, a přitom mohou pracovat ve společné, výkonově heterogenní sociální skupině. Je založena na rovnocennosti žáků. Je to koncept, podle kterého by všechny děti měly docházet do tříd základních škol, a to bez ohledu na stupeň jejich postižení. (Hájková, Strnadová, 2010, s. 12)

„Inkluzivní vzdělávání je vnímáno na úrovni systému, zřizovatelů, škol, žáků, rodičů a veřejnosti jako vysoce kvalitní vzdělávání, které umožňuje nejen rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání, ale i spravedlivou a přiměřenou podporu zohledňující různé vzdělávací potřeby žáků tak, aby plně využili svého studijního potenciálu, aby se nevytvářely bariéry a nesnižovaly se nároky na žádné skupiny.“ (Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016–2018).

Podle vyhlášky č. 27/2016 Sb. je zaváděn systém 5 stupňů podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Tato vyhláška popisuje opatření na prvním stupni, která představují minimální úpravu metod, organizace a hodnocení žáků a jsou poskytovány těm žákům, kteří potřebují úpravy ve vzdělávání nebo školských službách. Nalezneme zde také postup při poskytování podpůrných opatření druhého až pátého stupně. (Vyhláška č. 27/2016 Sb.)

1.10 Rozdíl mezi integrací a inkluzí

Walter Krög poukazuje na rozdíl mezi oběma pojmy: *„Jestliže integrací chápeme začlenění dosud vyloučené osoby, inkluze usiluje o uznání rozdílnosti ve společném, to znamená vyhovět individualitě a potřebám všech lidí. Lidé nejsou v <tomto pojetí rozdělování do skupin (např. nadaní,*

postižení, mluvící odlišným jazykem atd.) Zatímco v pojmu integrace ještě zaznívá předchozí vyloučení ze společnosti, inkluze znamená spolurozhodování a spoluvytváření pro všechny lidi bez výjimky“ (Anderliková, 2014 s. 44).

Kocurová (2002, s. 17) vysvětluje rozdíl mezi těmito pojmy v následující tabulce:

Tabulka 2: Rozdíl mezi pojmy inkluze a integrace

Inkluze	Integrace
Zaměření na potřeby jedince s postižením	Zaměření na potřeby všech vzdělávaných
Expertízy specialistů	Expertízy běžných učitelů
Speciální intervence	Dobrá výuka pro všechny
Prospěch pro integrovaného žáka	Prospěch pro všechny žáky
Dílčí změna prostředí	Celková změna školy
Zaměření na vzdělávaného žáka s postižením	Zaměření na skupinu a školu
Speciální programy pro žáka s postižením	Celková strategie učitelů
Hodnocení žáka expertem	Hodnocení učitelem, zaměření na vzdělávací faktory

2 Volný čas

Tento čas chápeme jako opak doby, kdy musíme pracovat či plnit si své povinnosti. V této době si svobodně rozhodujeme o činnostech, které děláme dobrovolně a rádi. Při těchto činnostech jsme uvolnění a přinášejí nám určité uspokojení. Je to doba, kdy si volíme aktivity svobodně a dle svého uvážení. V tomto čase chceme zregenerovat své psychické i fyzické síly. Většinou tento čas trávíme ve společnosti přátel a lidí, se kterými je nám dobře. (Housarová, 2011, s. 42)

Volný čas využíváme často k zábavě, odpočinku, rekreaci, koníčkům, zájmovému vzdělávání nebo třeba k dobrovolně prospěšné činnosti.

U dětí a mládeže je často volný čas ovlivněný pedagogickým působením, a to z hlediska výchovného. Děti nemají dostatek zkušeností a neorientují se ve všech oblastech zájmových činností, tudíž potřebují citlivé vedení. Působení pedagogického pracovníka však musí být nenásilné, pestré a zajímavé. Účast při těchto zájmových činnostech je vždy dobrovolná. Prostředí, kde mohou děti a mládež trávit volný čas je opravdu různorodé. Existují zde různé společenské organizace a instituce, nebo to může být také domov či škola. Spousta z nich však využívá veřejné prostory, venku, v lese, na louce, na hřišti, na ulici, a to často bez dohledu dospělé osoby. Těmito situacemi je ohrožena výchova dětí, a hlavně i jejich bezpečnost. (Pávková, 2002, s. 13–14) Dětem pomáhají s výběrem volnočasových aktivit většinou jejich rodiče, učitelé nebo vychovatelé. Kritéria jsou zde stejná jako u dospělých. Přejeme si, aby si dítě v kolektivu našlo kamarády a cítilo se v pohodě. Jejich volný čas musí splňovat kritéria zábavy, odpočinku a přirozeného získávání informací. Proto je důležité, aby volnočasové aktivity pro děti byly vedeny zkušeným pedagogem nebo pracovníkem, který bude pro dítě přirozenou autoritou, ale třeba i kamarádem nebo rádcem v různých životních situacích. (Housarová, 2011, s. 42)

2.1 Výchova mimo vyučování

Kdo se podílí na výchově dětí mimo jejich vyučování? Především je to rodina, škola, zařízení pro výchovu mimo vyučování a jiné společenské vlivy. Tato výchova probíhá mimo povinnou školní docházku, také mimo rodinu a je zajištěná institucemi pro ni určenými. Probíhá ve volném čase a pomáhá vést děti ke kvalitnímu využití volného času, objevovat hodnotné zájmy, kultivovat a uspokojovat důležité lidské potřeby, rozvíjet dovednosti a schopnosti a vychovávat k dobrému chování vzhledem k naší společnosti.

Náplň volného času má velký význam na duševní hygienu. Jak člověk odpočívá, rekreuje se a jaký způsob zábavy upřednostňuje, tak se to odráží i ve studijních a pracovních výkonech. Když nalezneme hodnotné a trvalé životní zájmy, vždy nás kladně ovlivní, jak třeba v partnerských vztazích nebo ve výchově dětí v rodině. Tato oblast výchovy splňuje funkci vzdělávací, výchovnou, zdravotní i sociální. (Pávková, 2002, s. 37)

2.1.1 Funkce výchovy mimo vyučování

- **Funkce výchovně-vzdělávací**

Funkci výchovně-vzdělávací považujeme jako přednostní. Funguje při cílevědomém a záměrném sebevymezení osobnosti vychovávaných jedinců, dosahování skutečných cílů pomocí správně zvolených pedagogických prostředků. Je zde možnost působit na každou složku lidské osobnosti, jak psychickou, tělesnou i sociální. (Hájek, 2008, s. 70)

Dnes se nám velice dobře rozšiřuje nabídka pro kvalitní trávení volného času i pro děti postižené. Každá organizace či instituce či vychovatel se může zaměřovat na jiné handicap, protože každé postižení si žádá zvláštní a osobitý přístup.

- **Zdravotní funkce**

Instituce plní svou zdravotní funkci tak, že se vychovatelé snaží usměrňovat režim dne tak, aby děti byly zvyklé vytvářet a žít zdravým životním stylem. (Pávková, 2002, s. 40) Důležité je zapojovat pohybové aktivity, které nahrazují nedostatek pohybu a jsou nezbytné pro správný vývoj jedince. Důležité je také vedení ke správným stravovacím návykům.

Tuto oblast plní většinou školská zařízení, která mají své jídelny a připravují stravu pro děti a mládež. (Hájek, s. 71)

- **Sociální funkce**

Sociální funkce je velice důležitá ve výchově, nejčastěji ji chápeme jako starost o děti, zprostředkování dohledu, bezpečnosti a odpovídající činnosti v čase, kdy doba vyučování už uplynula a rodiče jsou v práci či jinak zaneprázdněni. Však tato funkce může i jiný vliv. Člověk se ve volném čase vyskytuje v různém sociálním prostředí. Jsou zde různé šance navazovat společenské vztahy, většinou s těmi, se kterými se ztotožňují nebo podobají jeho koníčky, názory, pohledy, představy. Instituce mají pestrou nabídku volnočasových aktivit s ohledem na věk klienta, sociální postavení, zdravotní stav apod. To nabízí spoustu šancí pro rozvoj sociálních kompetencí, komunikativních dovedností, sociální interakce a percepce. Účast ve volnočasových institucích pomáhá k formování chování člověka vzhledem ke společnosti. (Hájek, s. 72)

2.2 Volný čas osob s mentálním postižením

„O volném čase můžeme hovořit pouze tehdy, když o činnosti, kterou chceme realizovat, zcela svobodně rozhodujeme, můžeme ji kdykoliv zahájit nebo přerušit.“ (Opatřilová, Vítková 2011, s. 44). Tato věta je však v rozporu s pojetím volného času u mentálně postižených osob. Velkou úlohu ve výběru volnočasových aktivit, má rodina. Pokud rodiče nezasáhnou tak se děti často upínají k nejsnadněji dostupným aktivitám, jako je například sledování televize, počítačové hry apod. Na tom, jak tráví mentálně postižené děti svůj volný čas, se odráží jejich výchova, hodnoty a kulturní postavení. Smysluplné využívání volného času by mělo být nedílnou součástí každého člověka. A proto zda mají mentálně postižení lidé zastávat roli plnohodnotných občanů je nutno jim umožnit vykonávat všemožné zájmové aktivit se společenskou podporou. Touto podporou myslíme pestrou nabídku služeb jednotlivých institucí (stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, školy), zabývajících se edukací těchto osob. Nabídka činností těchto institucí by se neměla lišit od nabídky pro intaktní populaci (Valenta, Müller 2007, s. 241).

Děti s mentálním postižením potřebují citlivé vedení v oblasti organizace a trávení volného času. Je dobré zde využívat možnosti osobní asistence, nebo společných aktivit i s rodiči, nebo jinými osobami, na které jsou děti zvyklé. Děti nemají totiž dostatek zkušeností a nedovedou se dobře orientovat ve všech oblastech zájmových činností. Vedení a motivace k zájmovým činnostem musí být nenásilná, nabízené činnosti pestré a účast na nich dobrovolná. Prožívání kladných emocí zvyšuje kvalitu života dětí a vede ho k pocitu jistoty a bezpečí. Tím pádem rozvíjí jeho osobnost jako celek. Čím více je rozvíjena úroveň samoobsluhy, úroveň osobní pohody, úroveň sebeobsluhy, úroveň mobility a schopnosti ovlivňovat vlastní život, tím lepší nálady u dětí dosáhneme. U osob s mentálním postižením je kvalita života, duševního zdraví a jejich zvyšování jedním z největších cílů, o který se pedagogové snaží. Pokud pedagog docílí pocitu spokojenosti a uvolnění dítěte, je to stav, kdy dítě nejlépe vnímá podněty z okolí a užívá si života. (Pávková a kol. 2008, s. 13,14).

2.3 Volnočasový pedagog

Volnočasový pedagog by měl být pro děti oporou a vzorem ve všech různých směrech, proto se charakteristika volnočasového pedagoga dělí do tří základních oblastí, které blíže popisují požadavky na jeho osobnost. Pedagog by měl splňovat všeobecné vzdělání a kulturní rozhled, profesně-odborná pedagogicko-psychologická a metodická připravenost, osobnostní předpoklady, citově-temperamentové vlastnosti, pracovní výkonové vlastnosti, povahové vlastnosti. Další všeobecné požadavky na schopnosti pedagoga volného času dělíme na úroveň intelektuálně teoretickou, kdy pedagog musí mít všeobecný pedagogicko-psychologický přehled, orientovat se v sociálních, přírodovědných, kulturních a jiných oborech, praktickou schopnost plánovat a realizovat projekty a aktivity plus ještě mít intelektuální sociální úroveň. Dále by měl splňovat speciální schopnosti. Umět vytvářet vhodné podmínky pro práci v zájmových kroužcích, správně si vybrat své spolupracovníky, mít schopnost týmové spolupráce a tvořivého řešení problémů. (in Čech, Housarová, 2011, s. 42) Volnočasový pedagog nemá závazně stanoven obsah výchovy, je pouze doporučen nebo dán rámcově. Vždy je na zvážení pedagoga, jaký obsah si stanoví, samozřejmě

za respektování pedagogicko-psychologických, speciálně pedagogických požadavků a požadavků vzešlých od dětí. Pro uvolnění atmosféry je vhodnější neformální přístup, proto si většinou pedagog s dětmi říká křestními jmény. Děti mají většinou k vedoucímu kroužku nebo oddílu přátelské vztahy a pedagog se tak ocitá v roli kamaráda nebo rádce. (Housarová, 2011, s. 43)

2.4 Dobrovolník

Matoušek popisuje důležitost dobrovolníků v sociálních službách takto: *„Dobrovolníci mohou v sociálních službách zastat mnoho užitečné práce, zejména v bezprostředním kontaktu s klientem. Vnášejí do nich nadšení, vysokou angažovanost, pružnost, neformálnost, osobní přístup ke klientům.“* (Matoušek, 2003, s. 61)

Lidé, kteří se stanou dobrovolníky, dělají tuto aktivitu bez nároku na odměnu a věnují svůj čas, energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí. Dobrovolníci pomáhají v sociálních službách, a to například zdravotně postiženým osobám, seniorům, osamělým a nemocným nebo sociálně znevýhodněným dětem. Dobrovolníci za těmito lidmi docházejí do nemocnic, ústavů, dětských domovů, různých organizací nebo domů dětí a mládeže, hospiců a věnují jim svůj čas. Tyto setkání mohou probíhat tak, že s klienty dobrovolníci jezdí na výlety, chodí na procházky, hrají společenské hry, čtou, malují, pracují, dělají cokoliv, co dělat společně chtějí. Smyslem této práce je přinést dětem, dospělým a seniorům radost ze života a přispívat tak k lepšímu průběhu terapií či léčby. (Matoušek, 2003, s. 61)

2.5 Konkrétní aktivity a podpůrné terapie pro děti s postižením

Jedná se o snahu pomoci lidem změnit jejich chování, myšlení a emoce. Terapie má léčebné účinky a je využívána právě proto, aby léčila a pomáhala k uzdravení. Z historie víme, že léčitelé se chovali a uzdravovali podobně jako dnešní terapeuti. Cílem těchto lidí je a bylo uzdravování a pomoc začlenění lidí zpátky do společnosti. (Müller, 2005, s. 14)

2.5.1 Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice (SPMP)

Na přelomu roku 2018/2019 to bylo již 50 let, co se tato organizace zaslouhuje o lepší a kvalitnější život osob s mentálním postižením a jejich blízkých. V organizace je asi 7000 individuálních členů sdružených do 57 poboček ve 13 krajích celé republiky. Díky tomu tvoří silný a stabilní základnu, která je důležitý partner pro spolupráci a jednání na všech úrovních. Jako důležité zde shledávají rovnoprávnost, spolupráci, podporu a společný život. Rovnoprávnost, protože lidé s postižením a jejich blízcí mají stejná práva jako ostatní lidé. K dosažení pozitivních změn ve prospěch lidí s mentálním postižením a jejich blízkých pomáhá spolupráce postižených, jejich blízkých, profesionálů a politiků. Důležitá je zde také podpora, která odpovídá potřebám klientů a umožňuje jim žít, co nejkvalitnější a normální život uvnitř společnosti. A nakonec společný život lidí bez postižení a s postižením je důležitý pro celou společnost a její další vývoj.

- Sledují dění na všech úrovních a vyjadřují se ke změnám a rozhodnutím která se týkají lidí s mentálním postižením a jejich blízkých
- Upozorňují na problémy, kterým lidé s postižením musí čelit
- Prosazují a nabízejí změny, které pozitivně ovlivňují život jejich klientů
- Pomáhají svým klientům a jejich blízkým žít život tak, jak se jim líbí a jak oni sami chtějí
- Důkladně vzdělávají své pracovníky, pracovníky v sociálních službách, jiné odborníky, veřejnost a samozřejmě své klienty. Prožitky a zkušenosti spojuje se znalostmi odborníků v daném oboru.

- Vytvářejí vhodné prostředí pro setkávání lidí s postižením a jejich blízkých, kde mohou sdílet své zkušenosti a společně řešit problémy

Tato organizace se stará také o kvalitní využití volného času u mentálně postižených. Některé pobočky totiž organizují volnočasové aktivity, jako jsou plavání, taneční kluby. Vznikly zde také zařízení, buď s denním, nebo celotýdenním režimem. Mají také vlastní chráněné dílny, chráněná bydlení a speciální domovy mládeže.

SPMP ČR řídí volený Republikový výbor, který má v čele předsednictvo. Tým zaměstnanců SPMP ČR poskytuje zázemí pobočným spolkům a členům, provozuje poradenské středisko a pracuje na nejrůznějších projektech. (SPMP, online)

2.5.2 Terapeutické metody

Úkolem těchto činností, které se řadí mezi terapie, je pomoc dětem s postižením rozvíjet jejich výchovný a vzdělávací proces a pomoci jim při sociální integraci. Dětem se navrhuje terapie pro ně zábavné či důležité v tomto rozvoji. Zapadají do jejich denního režimu, ve kterém spadají velice často do kolony trávení volného času a zájmové činnosti.

Mezi jedny z důležitých podpůrných přístupů ve výchovně vzdělávacím procesu u postižených dětí se velice v dnešní době rozšířila nabídka speciálně pedagogických terapií. Je jich spousta a rozdělujeme je podle prostředků, které daná terapie využívá. Patří sem například terapie hrou, pracovní terapie, arteterapie, animoterapie, muzikoterapie a ergoterapie. (Müller, 2005)

• Terapie hrou

Terapie hrou je nejčastější a vhodnou terapií u dětí. Správná hra ve správnou chvíli rozvíjí tvořivé způsoby myšlení, trpělivost, fyzickou kondici, může také ovlivňovat naše chování a rozpoutávat emoce. Hra odjakživa byla tím nejdůležitějším formativním prostředkem ve vývoji člověka a její význam je výchovný a terapeutický.

- **Pracovní terapie**

Tato terapie spočívá především v manipulaci s různými materiály, surovinami a předměty. Cílem je zvýšení a zlepšení kvality života člověka s postižením. Většinou díky pracovní terapii předcházíme nebo odstraňujeme některé poruchy, jako jsou například poruchy chování, neklid, apatie. Jde zde také o zlepšení zdravotního stavu a psychickou pohodu. Cílů zde dosahujeme rukodělnými činnostmi a činnostmi praktického života. činnosti se zde zaměřují ke konkrétnímu výsledku nebo výrobku.

- **Arteterapie**

V širším slova smyslu arteterapie znamená léčbu uměním, včetně prózy, hudby, tance, poezie, divadla a výtvarného umění. Arteterapie v užším smyslu je léčbou výtvarným uměním. Dělí se na aktivní a receptivní. Aktivní znamená používání a aplikování konkrétních výtvarných technik. Receptivní arteterapie spočívá ve vnímání uměleckého díla jako celku. U handicapovaných dětí se jeví přínosnější aktivní arteterapie. V těchto případech je důležité oprostit se od představ, že cílem terapie je konkrétní samotný výrobek. Vždyť „každý výtvarný projev, na akejkolvek úrovni, je třeba považovat' za tvorivý projev." (Müller, 2005, s. 50)

Arteterapie je proces, při kterém handicapované dítě umožňuje komunikaci, vyvolává v sobě skrytou tvořivost a fantazii, zprostředkovává kontakt, umožňuje lepší komunikaci, navozuje relaxaci, kvalitně naplňuje volný čas, a ještě ke všemu rozvíjí hrubou a jemnou motoriku.

- **Animoterapie**

Jedná se o terapii prostřednictvím zvířat, nejčastěji psa, ale může to být i využití koně, želvy, hadů, delfína, králíka, kočky. Zvíře děti motivuje k rozvíjení jemné motoriky, rozvíjení fantazie, k nácviku mluvení, a hlavně přináší pocit uvolnění a pohody. Tato terapie u dětí vyvolává velmi silné emoce, protože zvíře se stává kamarádem, ale také prostředníkem mezi dítětem a terapeutem.

- **Canisterapie**

Canisterapie je terapie, která využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka, ať už se jedná o dospělého jedince, seniora nebo děti handicapované či intaktní. Psi mohou docházet do domovů pro seniory, nemocnic, základních škol tak i do speciálních základních škol. Psi jsou vždy výborně vycvičení a doprovázení terapeutů. Pes se používá pro celkovou aktivaci člověka, a tak díky olizování, mazlení, vrtění ocasem, polohování, dávají najevo svou lásku a přízeň a rozveselují své klienty. Mezi hlavní cíle patří zlepšení psychiky klienta, naplnění volného času nebo na polohování, kdy na lůžku zahřívají bolavé místo a tím působí pozitivně na klientovo svalstvo. Dále psi používáme ke vzdělávání a k osobnímu rozvoji. (Jančaříková, Bravencová 2010, s. 15)

- **Hipoterapie**

Podle Dudkové je to terapie, která se využívá většinou v každém druhu a stupni postižení. Je nazývána komplexní terapií a to proto, že je současně i fyzioterapií, psychoterapií a socioterapií. Díky trojrozměrné chůzi koně, která se podobá chůzi člověka, dochází k zapojování většiny svalů, šlach a kloubů na lidském těle. Jízdou se také masírují vnitřní orgány. Při této terapii si dítě uvědomuje různých poloh částí svého těla, upřesňuje své pohyby a koordinuje rovnováhu, proto je tato terapie vhodná i pro těžce postižené klienty. (Müller, 2005).

- **Muzikoterapie**

Hudbu vnímáme dost často kolem nás, a proto je blízká všem národům a rasám. Hudba bývá dost často zdrojem komunikace, a proto ji můžeme začlenit mezi terapeutické prostředky. Muzikoterapie je označována jako doplňková terapie a rozlišujeme ji na aktivní a pasivní. Aktivní muzikoterapie znamená účast dítěte na hudební tvorbě. Klient sám hraje na hudební nástroje, zpívá, tančí nebo hraje na své tělo. Pasivní muzikoterapie nás vede k poslechu hudby, a tudíž k smyslovému vnímání, citovým reakcím a relaxaci.

- **Ergoterapie**

Ergoterapie je zdravotnická disciplína, která pomáhá všem osobám se zdravotním postižením, jak fyzickým, psychickým, či intelektuálním, které omezují jejich funkční schopnosti a poté jejich samostatnost.

Cíl této terapie spočívá k dosažení maximální samostatnosti a soběstačnosti, k aktivaci a odpoutání se od postižení. Ergoterapie tedy představuje hlavně nácvik soběstačnosti a samostatnosti v denních aktivitách, se kterými se daný jedinec setkává velmi často. Aktivitu z denního režimu podle Dočkala (Müller, 2005) můžeme rozdělit na dvě skupiny. Do první skupiny zapadají činnosti personální. Druhou skupinu tvoří činnosti instrumentální. Mezi personální aktivity patří ty, které vychází ze základní lidských potřeb, jako jsou potřeba toalety, osobní hygiena, pohyb a stravování. Instrumentální aktivity se skládají z prostředků a sociálních dovedností, za což považujeme například přípravu stravy, praní, telefonování, transport, nakupování, záliby, manipulaci s penězi.

Česká asociace ergoterapeutů ve své Koncepci oboru ergoterapie z roku 2007 cíle oboru více rozvádí a definuje je následovně:

- podporovat zdraví a duševní pohodu osoby prostřednictvím smysluplné aktivity/zaměstnávání
- pomáhat zlepšovat schopnosti, které osoba potřebuje pro zvládání běžných denních činností, pracovních činností a aktivit volného času
- umožnit osobě naplňovat její sociální role; -napomáhat k plnému zapojení osoby do aktivit jejího sociálního prostředí a komunity
- uplatňovat terapii zacílenou na klienta/pacienta, který je aktivním účastníkem terapie a podílí se na plánování a procesu terapie
- posilovat osobu v udržení, obnovení či získání kompetencí potřebných pro plánování a realizaci jejích každodenních činností v interakci s prostředím (zvládání nároků jak sociálního, tak fyzického prostředí)

- usilovat o zachování příležitosti účastnit se aktivit každodenního života všem osobám bez ohledu na jejich zdravotní postižení či znevýhodnění.

3 Zařízení pro volný čas

3.1 Školská výchovná zařízení pro vzdělávání ve volném čase

Ve vyhlášce č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání jsou do školských zařízení pro zájmové vzdělávání zahrnuty školní družiny, školní kluby a střediska volného času. Jsou součástí výchovně-vzdělávacího programu. Každé zařízení si však vypracovává vlastní vzdělávací program.

3.1.1 Docházková zařízení

- **Školní družina**

Většinou vznikají při základních školách a jsou určeny pro děti od 6 do 12 let. Mohou být však také otevřeny jako samostatná zařízení, určená pro více škol dohromady. Ve školní družině děti tráví čas po vyučování, proto je to zařízení, které ovlivňuje velkou část populace, protože většina dětí navštěvuje po vyučování školní družinu. Jedním z největších cílů družiny je dětem dopřát odpočinek nebo nechat prostor na přípravu na vyučování. Mají však také náplň zájmovou, veřejně prospěšnou, rekreační a věnují se sebe obslužným činnostem. Odpočinkem se myslí klidové činnosti, ale také pohybové. Ty kompenzují nedostatek pohybu při vyučování. Družina má však za úkol také umožnit žákům přípravu na vyučování. Nabídka těchto příprav je opravdu různorodá např. plnění domácích úkolů, opakování a procvičování učiva formou didaktických her, konkrétní aplikace poznatků z vyučování při vycházkách, zájmových činnostech apod. (Pávková, 2014, str. 36) Děti ve školní družině jsou rozděleny do oddělení s maximálním počtem 30 žáků. Počet dětí na jednoho pedagoga určuje ředitel školy.

- **Školní klub**

Školní kluby jsou zakládány především pro žáky druhého stupně. Navštěvovat školní klub však může i žák prvního stupně, pokud není přijat do družiny. Náplň školního klubu jsou podobné činnosti jako ve školní družině, tudíž zájmové, odpočinkové, veřejně prospěšné a příprava na vyučování. Je zde dáván větší prostor samostatnosti a volnosti. Docházka do klubu je zcela dobrovolná.

Činnost školního klubu se realizuje několika formami:

- pravidelná zájmová činnost v zájmových útvarech
- příležitostná rekreační a zájmová činnost
- otevřená nabídka samovolných činností
- podpora tzv. tvůrčích týmů, skupin iniciativních žáků s výrazným zájmovým zaměřením.

Výchovné činnosti v klubu mohou zajišťovat částečně i učitelé, externí pracovníci a dobrovolníci. Pedagogický pracovník ve školním klubu je vychovatel, stejně tomu tak je i ve školní družině. Zájmové vzdělávání ve školním klubu je zpoplatněné. Výše poplatku je stanovena ve vyhlášce, ale ředitel školy má pravomoci poplatky snížit nebo prominout. (Pávková, 2014, str. 39)

- **Střediska volného času**

Činnosti nabízené v těchto zařízeních jsou většinou pro děti od 6 do 15 let, mohou však nabízet také aktivity pro mladší děti, dospělé nebo seniory. Pedagogové se tu věnují hlavně zájmové a vzdělávací činnosti. Dominantou je zde organizovaný a pravidelný systém zájmových kroužků. Organizují i různé soutěže a přehlídky žáků a dětí. Pořádají zde různé semináře, kurzy, školení, výukové programy, tábory. Provoz zde bývá většinou celotýdenní, a to i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování. Většinou tu pracují pedagogičtí pracovníci, kteří mají schopnost připravit a zorganizovat nabídku aktivit. Tito pracovníci vědí, jak vést zájmové činnosti, jak je aplikovat. Mají ekonomické, a hlavně komunikační znalosti. Při některých zájmových činnostech je možné zde možné a úspěšné provádět integraci handicapovaných. (MŠMT, online)

3.2 Zařízení pro vzdělávání ve volném čase pro postižené

- **Terapeutické dílny**

Chráněné pracovní místo je ukotveno v § 75 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů jako pracovní místo zřízené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné

dohody s Úřadem práce ČR, na jehož zřízení poskytuje zaměstnavateli příspěvek.

V těchto dílnách handicapovaní nejsou vystavováni běžným podmínkám trhu práce. Klienti zde pracují společně, kde je potřeba pomáhá asistent. Lidé s postižením se zde učí různé pracovní dovednosti. Vyrábí zde různé dárkové předměty, provozují prádelny, pekárny, kuchyně. Klienti zde dostávají motivační finanční odměnu. Díky těmto dílnám klienti získávají běžné pracovní návyky, pravidelně docházejí do práce, mají odpovědnost za svou práci nebo výrobky, udržují soustředěnost a pracují s určitou zátěží na své psychice. Sociální pracovníci v těchto dílnách se však snaží vycházet maximálně vstříc svým klientům (mohou mít pružnou pracovní dobu, tolerantní přístup k absencím, asistence při práci). Cíle těchto dílen jsou rozvojové a terapeutické, nikoliv výrobní. (Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2010, s. 123)

- **Denní stacionář**

Denní stacionář je sociální služba, která je ambulantní a klienti si ji musí hradit. Je určena osobám, se sníženou soběstačností, se zdravotním postižením, kdy jejich situace vyžaduje pravidelnou pomoc asistenta. Velká výhoda těchto zařízení je, že klient bydlí stále se svou rodinou, ale denně má možnost docházet do zařízení a tím posiluje přirozené sociální vazby. Nabízí se zde klientovi komplexní služby, jako jsou edukační, rehabilitační, terapeutické, zdravotnické, sociální, rehabilitačně-pracovní služby a volnočasové aktivity. (Matoušek a kol., 2013)

3.2.1 Pobytové zařízení

- **Týdenní stacionář**

Týdenní stacionáře jsou určeny pro stejnou cílovou skupinu jako denní stacionáře. Rozdílné v tom je, že patří do pobytových služeb. Klientům je zde poskytováno ubytování, kde žijí během všedních dní a na víkendy odjíždějí domů za svými rodinami. Tyto služby přinášejí výhody nejen klientům, ale také rodině, která jinak musí denně zajišťovat péči o své zdravotně postižené rodinné příslušníky. Díky těmto službám jejich blízcí

předchází řadě rizik, jakými je stres, ztráta sociálních vazeb, deprese, ztráta zaměstnání, osamocení, finanční problémy, zanedbání péče o sebe sama. Díky zajištěné péči v týdenním stacionáři mohou docházet do zaměstnání, vyřizovat vlastní záležitosti a oddechnout si. (Matoušek a kol., 2013)

- **Chráněné bydlení**

Chráněné bydlení je bytová jednotka, která je poskytována osobám se zdravotním postižením. Tito lidé mají sníženou soběstačnost a patří sem také lidé s chronickým onemocněním, duševním onemocněním, nebo ti, jejichž situace vyžaduje pomoc. Tato pobytová služba má formu skupinovou nebo individuální.

Podle slovníku sociální práce (Matoušek, 2008, s. 74) chráněné bydlení znamená, žít v bytové jednotce, která patří poskytovateli sociálních služeb. Bydlí v něm jeden či skupina klientů, kteří se společně podílejí na vedení domácnosti. Služby se poskytují klientům dle jejich individuálních potřeb a možností. Služby jim poskytují pečovatelé, asistenti nebo sociální pracovníci. Toto bydlení je vhodné pro lidi s trvalým postižením, nebo pro ty, kteří jsou dlouhodobě nemocní a potřebují terapeutickou podporu. Stav klientů nesmí vyžadovat ústavní pobyt s plným zaopatřením.

PRAKTICKÁ ČÁST

Cíle:

Na základě analýzy na Nymbursku prezentovat vybrané instituce, které poskytují volnočasové aktivity pro děti s postižením a popsat vybrané činnosti ve zkoumaných volnočasových institucích.

Zjistit, jak rodiče vybrané školy na Nymbursku hodnotí volnočasovou nabídku volnočasových aktivit pro své děti s postižením.

4 Možnosti volnočasových aktivit pro děti s postižením na Nymbursku

Mým cílem pro praktickou část je na základě analýzy na Nymbursku prezentovat vybrané instituce, které poskytují volnočasové aktivity pro děti s postižením a popsat vybrané aktivity ve zkoumaných volnočasových institucích na Nymbursku. Informace jsem získala díky internetovým zdrojům, vlastním zkušenostem a vlídným přístupem zaměstnanců těchto organizací. Díky tomu, že se osobně znám s většinou zaměstnanců v organizaci Centrum pro všechny, Přístav a ze Speciální školy Poděbradech, tak ke mně všichni byli moc milí a vstřícní.

4.1 Centrum pro všechny

Centrum pro všechny je rodinné centrum, které je zaměřené na poskytování volnočasových aktivit nejen pro děti s postižením, jak už vám název prozrazuje. Připravují zde akce pro malé, velké, intaktní i handicapované. Organizace funguje hlavně díky dobrovolníkům. Bez nich by to nešlo, a tak se snaží vytvářet ty nejlepší podmínky pro dobrovolnictví a podporovat ty, kteří chtějí pomoci. V Centru probíhá jejich soukromé školení a posílají dobrovolníky na specializované kurzy. Díky dostatečným finančním prostředkům mohou svým lidem hradit vzdělávání, aby mohli poskytovat, co nejlepší péči.

Hlavní aktivity Centra se soustředí do tří oblastí, a to do aktivit pro kvalitní trávení volného času, Integrovaní aktivity a pomoc rodičům dětí s

hendikepem, Vytváření podmínek těm, kteří chtějí pomáhat (tato oblast je zaměřena dobrovolnictví, mladým lidem, kteří chtějí pomáhat).

- **Nabídka pro volný čas**

V centru je široká nabídka volnočasových aktivit pro děti. Jsou to zájmové kroužky, jednodenní akce, víkendové akce nebo i několikadenní akce. Přes léto nabízejí širokou nabídku pobytových letních táborů nebo příměstských táborů. Je zde také každý den přístupná herna a dětské hřiště.

S organizací táborů a veškerých aktivit Centru pomáhají členové skautských oddílů, Polabské ekocentrum a další dobrovolníci, asistentskou službu na tábore postiženým dětem zajišťují opět nezištně asistenti.

4.1.1 Volnočasové kroužky

Všechny kroužky jsou doporučeny jak pro děti intaktní nebo handicapované. Nabízejí zde Cvičeníčko, Malý muzikant, Tvořeníčko, Keramiku, Maminčino tvořeníčko (určeno pro dospělé).

- **Cvičeníčko**

Je pro maminky a děti od 1,5 až 2 roky staré. Probíhá zde společné cvičení, kde se dokáží zapotit i maminky. Cílem tohoto kroužku je naučit děti základní hudebně pohybové hry, podpořit rozvoj hrubé motoriky, jemné motoriky a koordinaci. Učí se zde nové básničky a písničky, při kterých vždy dělají pohybové aktivity. K výuce zde používají tradiční i netradiční pomůcky, gymnastické a jiné komponenty, například ke stavbě překážkové dráhy. Cvičení s padákem je zde také velký hit. Ve školním roce 2018/ 2019 je tento kroužek každé pondělí od 9 hodin a pro členy Centra stojí 70 koruna pro nečleny 80 korun.

- **Tvořeníčko**

Tento kroužek pro maminky s dětmi od 1 do 3 let. Cílem je podpořit správný rozvoj jemné motoriky, koordinaci ruky a oka, ale samozřejmě i sociální dovednosti v kolektivu vrstevníků. Děti zde vyrábí, tvoří, kreslí a malují, a to vždy za pomoci někoho z rodiny. Osvojují si zde výtvarné techniky, práci se štětcem, lepidlem, nůžkami, ... Techniky tvoření se zde

průběžně mění a střídají. Kroužek probíhá vždy v pondělí a pátek od 10:30 hodin a stojí pro členy Centra 50 Kč a pro nečleny 60 Kč.

- **Malý muzikant**

Kroužek je určený pro děti od 1 do 3 let. Cílem je se naučit základní hudebně pohybové hry, podpořit tak rozvoj hrubé a jemné motoriky, koordinaci pohybů, zpívání a rytmizaci. Jsou zde připravena sluchová cvičení ve formě písniček, říkadel, pohybových her, povídání si nebo poslechu tematických skladeb. K dispozici mají různé hudební nástroje, které děti každou hodinu využívají s velkou oblibou. Cena pro členy centra je 70 Kč a pro nečleny 80 Kč. Skupina se schází každý pátek v 9 hodin.

4.1.2 Jednodenní akce

- **Párty**

Party jsou tematická odpoledne pro širokou veřejnost. Jsou to dny plné her, zábavy i ponaučení. Cílem je podpořit rozvoj jemné i hrubé motoriky, kreativitu, fantazii, ale i sociální dovednosti vašeho dítěte v kolektivu vrstevníků.

Děti si procházejí jednotlivá stanoviště, kde výtvarníci pomocí různých technik, cvičí, relaxují, kulturně se vzdělávají nebo plní různé úkoly vždy na dané téma. Výzdoba Centra a masky dobrovolníků a zaměstnanců jsou vždy také podle tématu. Každý měsíc se zde setkávají v úplně jiném a originálním světě. Témata jsou různá, například Mikulášská, Vánoční, Masopust, Princeznovská, Halloweenská, čarodějnická, šmoulí párty.

- **Artikův den**

Tento den je pojmenovaný podle arteterapeutické integrační aktivity, která je vždy vedena na výtvarně – pracovním směrem. Děti pracují především s keramickou hlínou a různými výtvarnými technikami. Náplň práce je vždy inspirovaná světem kolem nás nebo daným ročním obdobím. Výrobky si děti dělají pro své potěšení, jako dárečky pro své blízké, nebo také pro sponzory, kteří podporují činnost této organizace. Některé výrobky se dají také zakoupit na tradičních farmářských trzích.

Děti si v tento den také s pomocí svých asistentek sami chystají oběd, svačinky a pití. Vše v rámci ergoterapie. Artík se většinou koná jednou měsíčně, vždy od 10 do 17 hodin, a jeho cena je 200 Kč.

Artíkův den se zahajuje v 10 hodin a děti zde společně, bez rodičů, tráví svůj volný čas v heterogenní skupině. Děti i dobrovolníci se vždy ráno sejdou na koberci a zahájí den komunikačním kruhem. Dále následuje motivační povídání o tématu, na které je zrovna ten den připravený. Po seznámení přichází na prolomení bariér a napětí. Zodpovědná osoba rozdává úkoly a každý si najde místo u zrovna nabízené aktivity. Může to být tvoření, kreslení, vaření, hraní, zpívání. Některé dny mají na povel dobrovolníci a v tuhle chvíli každý uvede svou aktivitu, kterou si připravil. Pravidelně se tráví čas v keramické dílně. Zde si děti vyrobí výrobky, které si mohou poté odnést domů, nebo se využijí na prodej ve veřejné sbírce.

Témata těchto dnů, jsou vymyšlena s ohledem na roční období, různé svátky, také na to, co děti zajímá. Vedoucí pracovník předem ví jaké děti s jakým postižením zrovna přijdou. Podle toho může upravit náročnost technik pro výrobu s ohledem na jejich možnosti. Důležité je vždy najít téma jednoduché, ale zajímavé a kreativní. Po celém dni na konci opět proběhne komunikační kruh, kde děti i dobrovolníci mají prostor pro zpětnou vazbu.

- **Integrace je in**

Jedná se o aktivitu, která je organizovaná pro členy centra. Opět se jedná o akci jak pro děti intaktní, tak i postižené. Většinou se jedná o sportovní či kulturní výlet do společnosti. Velice často jezdí do Prahy, protože je tam snadná, bezbariérová cesta. S velkým nadšením se zde navštěvují multikina, divadla, festivaly, sportovní utkání či relaxace v plaveckém bazénu. V rámci výletu vyrazí děti s dobrovolníky na společný oběd do restaurace nebo fast foodu. Výlety jsou určeny především dětem s lehčím a středním mentálním postižením a dětem bez postižení. Konají se jednou měsíčně a jejich cena je 200–500 Kč plus kapesné.

4.1.3 Pobytové akce

- **Víkend naplno**

Jedná se o víkendový, integrační pobyt, který bývá také prodloužen díky svátkům nebo školním prázdninám. Oblíbenou destinací pro podzimní prázdniny je Bouda Svornost v Krkonoších, kam Centrum vyrazí skoro pravidelně již několik let. Rádi také navštěvují město Liberec, kde si oblíbili známý Babylon a v něm aquapark a IQpark. Několik víkendů se však uskutečňuje v Jizbicích přímo v sídle centra, kde mají děti své zázemí.

Na těchto akcích většinou děti sportují, vzdělávají se, relaxují, hrají společenské hry a prostě si naplno užívají společných chvil strávených se svými kamarády a dobrovolníky, díky kterým by tyto akce vůbec nemohly být. Pobyty se většinou konají 3 až 4x ročně. Cena je vždy mezi 1000 Kč až 3500 Kč, záleží na lokalitě, dopravě, ubytování a stravě.

- **Hurá jedeme na tábor**

Každý rok centrum organizuje integrační, pobytové tábory, jsou pro postižené i intaktní děti a mládež, ve vesnici Jizbice, které leží kousek u Nymburka. Táborů je hned několik během roku. Organizace pořádá pro rok 2019 pět pobytových turnusů. Jako první je to turnus pro maminky s dětmi od 0 do 8 let, tento tábor se jmenuje Hurá do Zoo. Druhý je turnus pro autisty a další OZP děti. Program bude udělaný podle pohádky Hotel Transylvánie. Třetí týden bude v Jizbicích týdenní soustředění Pole sport. Je určený pro děti, které navštěvují kroužek Pole Dance a nese název Hurá na akrobacii. Čtvrtý tábor je určený pro předškoláky a žáky prvního stupně. Celotáborové zaměření bude na Letopisy Narnie. A poslední tábor je určený pro táborové legendy, někdy nazývaný také pro pubertáky. Je to tábor pro ostřílené táborníky, kteří nejezdí do Jizbic poprvé a jsou již klienty Centra několik let. Táborový program bude zaměřený na hry bez hranic. Všechny tábory jsou vždy plné letních radovánek, výtvarně – pracovních činností, táborových her, stanování, učení se vzájemné toleranci a pochopení pro problémy druhých. Nebude tomu jinak ani letos.

Mé hodnocení Centra pro všechny

Myslím, že Centrum je od začátku skvěle promyšlené a majitelka moc dobře ví celou dobu na čem zde stavět. Pestrost je opravdu široká, a ještě k tomu zde propojuje a pokouší se, to se jí také daří, o integraci už od začátku. Setkávají se zde jak postižené, tak intaktní děti, tráví spolu běžný den, výlety, ale i noci a má to veliký vliv na kvalitní rozvoj všech zúčastněných dětí. Díky dobrovolnictví, na kterém tato organizace stojí, jsem se i já mohla několik let účastnit těchto skvělých a smysluplných aktivit. Centrum je plné hodných a laskavých lidí a je zde opravdu radost pracovat a pohybovat se.

(Centrum pro všechny, online)

4.2 Občanské sdružení Přístav

Sdružení bylo založeno v roce 2001 díky rodičům a pedagogům Speciální základní školy v Poděbradech. Je to dobrovolné, nezávislé a nepolitické sdružení rodičů a přátel dětí a mládeže s postižením. Hlavním cílem je připravit dětem s postižením prostředí, které by rozvíjelo jejich osobnost po stránce fyzické i psychické a zároveň pomoci rodinám těchto dětí se co nejsnadněji zařadit do běžného života.

Náplní Přístavu je zajišťování prostředků a příprava prostředí, spojená s organizací a realizací nejrůznějších volnočasových aktivit, projektů, činností na místní i mezinárodní úrovni, kdy by se měli setkávat děti a mládež s různými druhy postižení společně se svými zdravými vrstevníky.

4.2.1 Hlavní činnost sdružení

Spolek využívá získané finance na organizaci aktivit a pořízení pomůcek či zařízení pro lepší fyzický, rozumový i psychický rozvoj dětí a mládeže s handicapem. Přístav sídlí v Základní škole speciální v Poděbradech a snaží se školu finančně podporovat. Finanční prostředky zde získávají díky grantovým nabídkám nadací či velkých organizací a firem, pořádá veřejné sbírky, charitativní a benefiční akce či projekty, přijímá finanční i hmotné dary.

Dále sdružení spolupracuje s rodinami dětí s postižením. Finančně zabezpečuje nadstavbové aktivity, činnosti a terapie pro celkový všestranný

rozvoj osob. Individuálně pomáhá při materiálním i finančním zajištění potřebných kompenzačních či jiných pomůcek, poskytuje poradenskou činnost atd. Dále se zde organizují osvětové a integrační činnosti, kde se setkávají a spolupracují handicapované a intaktní osoby. Společně se účastní na projektech s ostatními školami, mateřskými školami a jinými spolky v okolí. Spolek pořádá vzdělávací akce, organizuje volnočasové aktivity, kulturní, společenské a sportovní akce. Aktivity občanského sdružení využívají hlavně děti a rodiče ze Speciální ZŠ Poděbrady.

4.2.2 Nabízené aktivity

- **Přístavový klub**

Klub, který vznikl ve spolupráci OS Přístav a Speciální ZŠ Poděbrady. Tato aktivita je určena žákům, kteří již z důvodu věku či kapacity nemohou navštěvovat školní družinu. Hlavní velitel klubu je Roman, ten se snaží o správné fungování a celý chod klubu společně s dalšími vychovateli. Přístavový KLUB funguje formou odlehčovací služby ve dnech Po, Út, Čt, Pá od 13 h do 15 h.

Náplní a programem klubu není pouze zajištění dohledu nad dětmi. Jedná se zde o výchovně – vzdělávací a volnočasové aktivity. Program vychází vždy ze zájmu potřeb dětí. Služba je zpoplatněna částkou 100,-Kč/1 h.

- **Ucelená rehabilitační a terapeutická péče**
- **Taneční a pohybová terapie**

Při této terapii se využívá přirozeného pohybu, který pozitivně ovlivňuje psychiku a není pro děti fyzicky náročný. Terapie je spojena s hudbou a rytmizací, díky čemu dochází k obohacení pohybového projevu. Terapie děti vede k poznání vlastního těla a projevů spojených s emocemi. Umožňuje přirozený a nenásilný rozvoj dítěte. Děti se zde učí také různé druhy tanců a choreografií. S nacvičenými tanečky potom sklízí úspěchy i na tanečních soutěžích. Skupina se schází každý týden na dvě vyučovací hodiny a vede ji zkušená tanečnice Jindřiška.

Příklad průběhu taneční terapie

Tento kroužek probíhá v prostorách velké tělocvičny Speciální školy v Poděbradech. Dochází sem jak kluci, tak holky a scházejí se vždy v hojném počtu. Začátek lekce je zaměřen na prohřátí svalů a krátkou rozcvičku. Poté následuje nácvik a tanec na skladbu, kterou si děti společně s lektorkou vybraly. Většinou začínají nácvikem tanečních kroků bez hudby a pak s hudbou. Nácvik nové písničky trvá několik hodin. Po tréninku vždy následuje krátká reflexe. Jak jsou děti spokojené s písničkou a choreografií, aby se případně mohly těžší pasáže zjednodušit.

• Rehabilitačně-relaxační aktivity

Patří mezi odpolední aktivity, které navazují na individuální rehabilitační činnost a fyzioterapii, která probíhá u žáků Speciální ZŠ Poděbrady rámci jejich rozvrhu povinné školní docházky. Pracuje se tu podle Bazální a Orofaciální stimulace, Míčkové facilitace a Dotykové terapie. Mají tu k dispozici MOTO med, rotoped, chodecký a běžecký pás, pojízdný elektrický zvedák, vaničku s vodoléčbou, overbally, gymbally a kuličkový bazén. Konkrétně aktivizují, vertikalizují, relaxují, ovlivňují kloubní pohyblivost a hluboký stabilizační systém, zapojují jemnou a hrubou motoriku, cvičí koordinaci, stabilitu, orientaci v prostoru, polohují a využívají dechovou gymnastiku. Tato aktivita probíhá pod velením paní učitelky Radky, která má k ruce i svého vycvičeného psa Aišu. Je to 7letá fena maďarského ohaře. Má úspěšně splněné canisterapeutické zkoušky a je miláčkem celé školy.

• Trampoterapie

Jedná se o moderní a u dětí úspěšné cvičení na terapeutické trampolíně. Princip úspěšnosti této terapie spočívá ve fyziologii a biomechanice pohybu na trampolíně. Při individuální péči dochází k rozvinutí motorických a koordinačních dovedností postiženého jedince, uvolnění spastického napětí svalstva, aktivizace hypotonických svalových skupin, zvýšení kloubní pohyblivosti, posílení svalstva, nácviku dechové gymnastiky, tj. zlepšování fyzické i psychické kondice. Trampolína to vše umožňuje díky své velké balanční ploše. Navozováním krátkodobého (ale mnohokrát opakovaného)

stavu nulové gravitace dochází k spontánnímu prožívání radosti a opojení z netradiční pohybové aktivity, která děti opravdu baví. Terapeut tohoto stavu dosáhne i u tělesně postiženého jedince, který je třeba na vozíku. Zkušený terapeut Martin zvládne za odpoledne dvě až tři děti a funguje každé pondělí a úterý.

Příklad průběhu trampoterapie

Lektorky si v průběhu týdne, během odpolední družiny berou děti na individuální terapii. Za jeden den se jim pod rukama vystřídají až tři děti. Škola je vybavena venkovní a vnitřní trampolínou. Vždy zde záleží na potřebách a možnostech dítěte. Děti tu aktivně cvičí nebo relaxují. Začíná se jednoduchými cviky a na ně pak navazují ty složitější. První fáze je skákací, potom se přechází do nižších poloh a na závěr se relaxuje. Lektorka zde využívá balanční plochy, která přispívá k větší koordinaci těla a lepší stabilitě dítěte. Trénují zde také hrubou i jemnou motoriku. Během terapie mohou využívat i pomocné předměty a pomůcky, například míčky, ringo, oblíbená hračka.

• Aquaterapie

Aquaterapie probíhá v Nymburce v bazénu, kam rodiče své děti přivezou a zase po hodině plavání si je vyzvednou u bazénu. Jedná se zde o samostatný či asistovaný pobyt ve vodě. Jsou zde k dispozici různé kompenzační či plavecké pomůcky, ale častěji využívají samostatný pohyb ve vodě bez nich. Voda navozuje určité terapeutické účinky např. navození správného dýchání, rozvinutí motorických dovedností handicapovaného jedince, uvolnění spastického napětí svalstva, aktivizace hypotonických svalových skupin, zvýšení kloubní pohyblivosti, zlepšení psychického stavu atd. I dítě s kvadraparetickou formou dětské mozkové obrny, může být schopno samostatného a bezpečného plavání, pohybu ve vodě. Terapie probíhá díky proškoleným a znalým asistentům ze Speciální školy v Poděbradech.

Příklad průběhu aquaterapie

Asistenti pod dohledem fyzioterapeuta a skupinou dětí jednou týdně dojíždějí do bazénu, kde tahle terapie probíhá. Před každým cvičením je

vždy důležitá rozcvička, která začne od krku až po dolní končetiny. První cvičení byla dechová gymnastika, která bývá vždy součástí každé aquaterapie. Trénuje se bublání do vody, nádech nad vodou a výdech do vody, dýchání v poloze na zádech. Většina cvičení probíhá za asistence, kdy děti jsou přidržované na hladině, splývají na hladině a nechávají se unášet. Spousta dalších cvičení probíhá formou her a někdy i s pomocí plaveckých pomůcek. Super aktivita je házení míčem, kdy děti musí vynaložit sílu na hod, a ještě k tomu vyrovnávat rovnováhu. Nezapomíná se zde také na samostatné plavání. Ti, kteří mohou, učí se plavat sami nebo s pomocí plaveckých pomůcek. Děti, které potřebují pomoc, jsou většinou přidržované například pod pažemi a plave se dokola bazénu. Na konci je vždy prostor pro dovádění, cákání, skákání a vlastně cokoliv děti chtějí.

- **Zraková terapie – tyflopédie**

Tyflopédie je soubor technik a metod, které mají za cíl naučit děti využívat každý i sebemenší zbytek zraku. Tuto terapii vede speciální pedagog Honza. Děti pracují s reakcemi na světlo a jeho lokalizací, zdrojem světla v pohybu, senzomotorickou koordinací, určováním barev, tvarů a velikostí a podobně. Jedná se o speciální metodu, která je založena na bázi světél různé intenzity a barev, při níž je využívána celá škála osvědčených speciálních a kompenzačních pomůcek, ale zároveň pomůcek běžně dostupných i pro rodiny samotné. Zraková terapie se provádí v zatemněné místnosti nebo při běžném denním osvětlení, záleží na typu naplánovaného programu na danou hodinu.

- **Hudební hrátky**

Tento kroužek vede paní učitelka hudební výchovy Jitka. Využívá zde prvků muzikoterapie a věří, že zpěv a hudba léčí, harmonizuje tělo i duši a přináší velkou radost. O tomhle všem ji její žáci přesvědčují každou hodinu, která probíhá jednou týdně. Jitka zde pracuje s hudbou, tichem, rytmem, zvuky, tóny, zpěvem, tancem či výtvarným projevem. Mají zde mnoho hudebních a muzikoterapeutických nástrojů, které dělají každou hodinu pestrou a jinou. Léčebnou metodou je jak vytváření nebo podílení

se na hudbě, tak i její poslouchání, vnímání či jiná kreativní produkce hudby.

Příklad průběhu lekce

Tato aktivita probíhá ve třídách Speciální školy v Poděbradech a je tvořena heterogenní skupinou. Na začátku lekce seznámí pedagog děti s tím, co bude následovat. První cvičeníčko je hraní na hudební nástroje, kdy každý vybere hudební nástroj a zahraje na něj se zavřenýma očima. Dítě má za úkol zahrát takovou melodii, která vyjádří jeho současnou náladu. Následuje poznávačka hudebních nástrojů a ukázka, jak se na každý nástroj dá hrát. Potom děti opakují vytleskaný rytmus, který jim předvede pedagog. No, a nakonec samozřejmě samotné zpívání oblíbených písniček. Děti jsou zvyklé zpívat v kroužku, tanec je však také povolen. poslední píseň je vždy relaxační, kdy paní učitelka zpívá Mravenčí ukolébavku. Při tomto cvičení všichni leží na koberci a relaxují.

Dětský pohled na kroužek

Dan (Downův syndrom, 8 let): „Moc rád tancuji a zpívám. Nejvíc mě baví, když s paní učitelkou hrajeme na hudební nástroje a zpíváme písničky o zvířátkách“

● Kuchtík

Tento odpolední kroužek trvá klidně až tři hodiny. Děti se zde s paní učitelkou Petrou učí nejen správným stravovacím návykům, ale třeba uvařit nějaký pokrm, postarat se o úklid v kuchyni. Lekce jsou každý čtvrtek odpoledne. Každou novou lekci plánují týden dopředu, aby si dohodly pokrm, který následující týden rozeberou a uvaří. Jako první děti rozeberou jednotlivé suroviny, seznámí se s nimi a ochutnají je, přivoní si, ohmatají je. Lektorka zde pracuje se všemi smysly. Poté začnou, suroviny zpracují a společně uvaří pokrm. Dále následuje servírování, učení se správnému stolování a úklid. Děti se zde učí samoobsluze, plánování, spolupráci, rozvíjí hrubou i jemnou motoriku. Vše se jim hodí do budoucího a co nejvíc samostatného života. Tento kroužek navštěvují spíše děvčata a moc je to baví.

Příklad průběhu lekce

Co se bude vařit, se domluví na konci minulé lekce. Nejprve se rozdělí práce mezi zúčastněné děti. Co kdo bude dělat, kdo pomůže například s přípravou těsta, oloupe zeleninu, krájením surovin a podobně. Vše probíhá za dozoru lektorky. Když je vše uvařeno tak následuje úklid kuchyně. Celou lekci je kladen důraz na hygienu. Na konci lekce děti ochutnají, co uvařili a reflektují, jak dobré jídlo bylo a co je bavilo nebo naopak. Jestli něco zbyde rádi nosí ochutnat ostatním pedagogům, nebo domů rodičům.

Dětský pohled na kroužek

Natálka (lehká mentální retardace, 12 let): „Mám to tady moc ráda. Nejvíc mě baví vařit pro paní učitelky. Líbí se mi, jak nás paní učitelky pak chválí a vše jim chutná.“

• Výtvarné tvoření

Zkušená arteterapeutka Monika zde každý týden v pondělí a ve středu odpoledne realizuje své výtvarné nápady společně s dětmi. Jsou dny, kdy každý pracuje na svém obraze, nebo také hodiny kdy pracují jako skupina na jednom projektu. Monika vychází z poznatků arteterapie. Děti zde mohou kresbou a malbou vyjádřit obsahy svého vnitřního světa, které třeba verbálním způsobem těžko popíšu nebo formulují. Díky skupinové práci se děti učí vzájemnému respektu a úcty k sobě samotnému nebo ke svým kolegům. Děti zde malují, kreslí nebo také tvoří výrobky, které si pak odnesou domů. Cíle se zde dělí na individuální a sociální. Metody, které lektorka využívá můžeme rozdělit na volný výtvarný projev, tematický výtvarný projev, výtvarný projev při hudbě nebo na skupinové výtvarné tvoření.

Vlastní hodnocení

Organizace, kterou si s pomocí pár pedagogů založili sami rodiče před několika lety právě proto, že nabídka volnočasových aktivit pro jejich děti byla velice omezená. Určitě veliké pozitivum je to, že Přístav sídlí přímo ve Speciální škole v Poděbradech, kde má většinu svých klientů. Také zde využívá zaměstnanců školy pro vedení svých kroužků a terapií, tudíž jim

navyšuje úvazek a nabízí realizaci jejich nápadů na soukromých hodinách. V této organizaci jsem působila první jako dobrovolník a poté i jako jeden ze zaměstnanců. Je zde opravdu příjemné prostředí a krásné prostory pro realizaci různých nápadů a aktivit. Do budoucna bych ráda shledala v Přístavu větší nabídku volnočasových aktivit, uspořádání různých dětských dnů, a to třeba i společně s rodiči dětí.

(o. s. Přístav, online)

Dětský pohled na kroužek

Lukášek (dětská mozková obrna, 10 let) „Mám velkou radost z obrázků, které si můžeme nosit domu. Už jich mám plný pokojíček a lednici v kuchyni“

4.3 Speciální ZŠ Poděbrady

Díky mému dvouletému pracovnímu poměru v této škole jsem získala dostatek informací, abych mohla napsat stručných pár vět o tomto zařízení, s pomocí mých bývalých kolegů, kteří jsou opravdu moc hodní a vstřícní lidé.

Provozovatelem a zřizovatelem této školy je Krajský úřad Praha. Speciální ZŠ Poděbrady slouží nejen pro občany města Poděbrad, ale také pro žáky z dalekého okolí. Rodiče těchto dětí si zajišťují dopravu individuálně, ale je zde možné využití ranního a odpoledního svozu. Škola stojí na kraji města a je celá bezbariérově řešená.

Škola poskytuje základní vzdělávání pro děti od 5 do 26 let. Žáky jsou zde děti, které z různých důvodů nemohou docházet do klasických základních škol. Dochází sem děti s mentálním postižením všech stupňů, děti se smyslovým postižením, děti s PAS, děti s tělesným postižením, děti s poruchami chování, děti s více vadami, ... Ve škole jsou třídy speciální, základní (dříve praktické) a přípravný stupeň. Nyní školu navštěvuje 48 žáků, kteří jsou ve třídách speciálních, 50 žáků základní školy a 10 žáků v přípravném stupni.

Škola se zaměřuje na všestranný rozvoj svých žáků, nejen na rozvoj výukový, ale také osobnostní rozvoj. Velký pozitivum vidím v tom, že je menší počet dětí ve třídách a díky tomu možný individuální přístup ke

každému. V rámci speciálního vzdělávání jsou napsané individuální plány. V každé třídě se nachází asistent pedagoga a je zde možnost použití spousty speciálních a kompenzačních pomůcek.

Co se týče volnočasových aktivit, nachází se zde dvě možnosti, terapie a kroužky, které vznikly při škole. Nebo terapie provozující občanské sdružení Přístav, které ve škole sídlí (viz kapitola Občanské sdružení Přístav). Při škole je zajištěna ranní a odpolední družina s programem, logopedická péče, individuální rehabilitace s fyzioterapeuty, aquaterapie, návštěvy solné jeskyně a psychorelaxační místnost snoezelen. Tyto terapie, které zde popisuji mají léčebný charakter, a proto jsou zahrnuté v rozvrhu, který děti plní v rámci povinné školní docházky. Děti je mají moc rády, a proto je vnímají jako zpestření výuky a mohou být chápány jako aktivity volnočasové.

- **Školní družina**

Družina poskytuje žákům této školy zájmové vzdělávání, podle vlastního vzdělávacího programu, který má na starost vedoucí Hanka. Program je plánován podle zájmů a potřeb žáků. Primárně slouží a je sestaven k výchově, vzdělávání, rekreaci, sportovní a zájmové činnosti v době mimo povinnou školní docházku. Družina funguje od 7 do 16 hodin. Je určena pro děti z 1. až 5. ročníku a dětem přípravného stupně. Kapacita družiny je omezena na 20 osob a přednostně jsou přijímány nejmladší děti a děti pracujících rodičů. Pro žáky, kteří se z kapacitních důvodů do družiny nevejdou, je k dispozici Přístavový klub.

- **Logopedická péče**

Tato péče je zařazena do školního vzdělávacího programu v rámci hodin českého jazyka. Vedou ji třídní učitelé. Individuální logopedická péče s dětmi probíhá v rámci Speciálně pedagogického centra, které sídlí ve škole. Paní logopedka Hanka je velice vzdělaná a šikovná lektorka. Na tyto individuální lekce dochází žáci, kteří byli osloveni paní logopedkou a musí pilně cvičit i doma.

- **Fyzioterapie**

Tato terapie se řídí individuálními potřebami žáků a probíhá vždy pod dohledem fyzioterapeuta Martina nebo Radky. Každá hodina se přizpůsobuje momentálním potřebám a současnému stavu dítěte. Cvičí se zde podle Bobathovy, Vojtovy a Kabatovy metody, Bazální a Orofaciální stimulace, ACT konceptu, S-E-T konceptu, Míčkové facilitace, Kineziology Tapingu, Propriofoot Conceptu. Při terapii se používá Stropní zvedací systém ROOMER, Magnetoterapii Biomag, MOTOmed, TerapiMaster – Record, rotoped, chodecký a běžecký pás, pojízdný elektrický zvedák, vanu s vodoléčbou, psychomotorické pomůcky, overbally, gymbally, FLEXI-BARY, balanční plochy, žebřiny, tělocvičnou trojkombinaci, trampolíny, kuličkový bazén atd.

- **Psychorelaxační místnost**

Je vědecky dokázáno, že relaxovat a odpočívat je jednou z důležitých potřeb každého člověka. Nabízí se tomu krásné pohádkové prostředí relaxační místnosti, která vznikla díky sponzorskému daru. Nachází se zde vodní lůžko, vyhřívané přikrývky, vodní válce s bublající, nasvícenou vodou, videokamera, která promítá barevné kapky na stěny, a to vše za zvuku šumění moře nebo jiné relaxační hudby. Tuto místnost využívá každá třída zhruba jednou týdně.

- **Pobyt v solné jeskyni**

Díky čistému ovzduší, který je obohacený o mnohé minerály, zlepšuje psychickou kondici a pomáhá při prevenci různých zdravotních problémů, prohlubují své zdraví žáci této školy, a to v deseti pravidelných lekcích. Tyto lekce děti čerpají 10 týdnů v kuse za sebou a dochází sem společně se svými třídními učiteli. Každá třída má nárok na jeden cyklus během školního roku. Děti si zde hrají, relaxují nebo mohou koukat i na pohádku. Solná jeskyně z pravé mořské soli jednoznačně patří k pozitivním vlivům na organizmus.

- **Aquaterapie**

Tato oblíbená aktivita je ve škole zavedena už spoustu let. Každé pondělí, čtvrtek a pátek se v lázeňském bazénu střídají jednotlivé třídy. Tato terapie je zařazena do rozvrhu a patří pod předmět Zdravotní tělesná výchova. Pedagogové se zde snaží zlepšit zdravotní stav svých žáků, a hlavně se zaměřit na kondiční plavání. Je důležité naučit děti plavat a seznámit je s různými plaveckými styly. Při této práci jde o rozvinutí motorických dovedností dítěte, uvolnění spastického napětí a aktivizaci hypotonických svalových skupin. Dále se pak zvyšuje kloubní pohyblivost. Sekundárně dochází ke zlepšení psychického stavu dítěte. Pedagogové jsou v této oblasti proškoleni.

- **Dětská jóga**

Jóga pro děti se liší od té pro dospělé a je stavěna tak, aby správně kopírovala vývoj dítěte. Pracuje se zde s přirozeností a dětskou fantazií. Děti se zde učí sestavy pomocí krátkých pohádek, říkanek, či písniček. Realizují zde své představy, seznamují se s novými pocity a vybíjí tu svou energii společně se svými kamarády. Děti zde lépe poznají své tělo a cvičení jim pomůže zlepšit koncentraci, spánek a představivost. Jógová terapie nejen u dětí se speciálními potřebami se zabývá problémy pozornosti, motoriky nebo pohybu. Lektorka Andrea dětem přirozenou formou pomáhá, aby si osvojily správné návyky a vyrovnala se tak rovnováha těla a duše. I lekce této jógy jsou řazeny do zdravotní tělesné výchovy.

Příklad průběhu lekce

Skupina dětí je zde opět různorodá, holky i kluci s různým postižením. Každý se usadí na svou karimatku a předvádí cviky podle lektorky. Lektorka Andrea svým cvikům dává názvy podle zvířátek nebo přírody, aby cvičení pro děti bylo zajímavé. Lekce v březnu byla zaměřená na vítání jara. Dále je zde k dispozici spousta kartiček, ze kterých děti vybírají a předvádějí cvik, který je na ní vyobrazen. Děti zde hrají také hry, kdy jedna skupina předvede nějaký cvik a ta druhá musí cvik opakovat a uhodnout název. Na konci lekce je vždy relaxace, kdy Andrea poradí dětem, jak

uvolnit své tělo. Obejde a každého potře na čelo voňavým olejíčkem a pustí jim na pár minut relaxační hudbu, nebo třeba jen šumění moře.

- **Muzikoterapie**

Paní učitelka Jitka zde využívá hudby, ticha, rytmu, zvuků, tónu a zpěvu, pomocí kterých dokáže zlepšit zdravotní stav svých žáků. Děti tuto terapii mají moc rady a pomáhá jim vždy zlepšit jejich náladu. Léčebnou metodou je poslech hudby, ale také její vytváření a podílení se na produkci. Velká část pedagogů umí hrát na hudební nástroje a jsou proškoleni v této oblasti, mohou teda tyto prvky využívat v běžných hodinách hudební výchovy. Tato terapie probíhá dost podobně jako hudební hrátky v Přístavu.

Vlastní hodnocení

Myslím, že je to jedna z nejlepších speciálních škol tady v okolí. Nechybí tu výborné vedení, skvělí a zkušení pedagogové a spousta podpůrných opatření, kompenzačních pomůcek a jiného, co je důležité pro správné fungování celé školy. Já osobně jsem zde pracovala 2 roky. Dělal jsem asistenta pedagoga v jedné třídě na poloviční úvazek. Je škoda, že škola neposkytuje kromě školní družiny a terapií, které jsou zařazeny do rozvrhu žádné volnočasové kroužky. Vše zde zastává a organizuje Přístav. Myslím, že je to škoda. Kdyby škola možná měla pár svých volnočasových aktivit, byly by určitě lépe finančně dostupné pro rodiče a pestrost by se určitě taky zvedla o stupeň nahoru. Jinak moc krásné prostředí a místo, kde se škola nachází. V průběhu docházky si děti také projdou několika divadelními představeními, koncertů a přednášek. Což by se také mohlo někdy chápat jako využití volného času, ale vše je zahrnuto do klasického rozvrhu.

(Speciální ZŠ Poděbrady, Online)

4.4 Handicap centrum srdce

Nabízí kompletní a ucelenou péči pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením. Mají tu chráněné dílny, denní stacionář, chráněné bydlení a sociální poradenství. Centrum vzniklo za pomoci Ratary klubu Poděbrady, což je celosvětová organizace vedoucích osobností z

podnikatelských a odborných kruhů. Tito lidé poskytují sociální služby a pomoc svým spoluobčanům, prosazují ve všech oblastech vysoké etické zásady a napomáhají vytváření vzájemné důvěry a míru na celém světě. Je to velké společenství, do něhož patří na 1,2 milionu mužů a žen, organizovaných v téměř 30 000 klubech, působících snad ve všech zemích světa.

- **Denní stacionář**

Denní stacionář je určen klientům s mentálním, tělesným a smyslovým postižením ve věku od 16 let. Nabízí zde pestrý program od pondělí do pátku, od 7 do 15:30 hodin. Program je naplněný výchovně-vzdělávacími činnostmi, jako jsou čtení, psaní, počítání, vždy však s ohledem na schopnosti klienta. Dále zde také nabízejí rehabilitační činnosti, ergoterapii, nácvik dovedností pro domácnost, poslechové a pohybové aktivity s hudbou, hra na hudební nástroje, zpěv, nácvik kouzel v moderní magii. Program často zpestřují poznávacími výlety, návštěvou plaveckého bazénu, raftováním, návštěvou divadel, koncertů. Ve volnočasových aktivitách si klienti mohou vybírat mezi prací na počítači, hraní společenských her, poslech hudby, čtení knih nebo také hraní her na PlayStationu. Každoročně vyrazí na rehabilitační pobyty, a to buď v tuzemsku, nebo v zahraničí.

- **Týdenní stacionář**

Týdenní stacionář je určen pro mládež a dospělé klienty především s mentálním postižením. Je to startovací služba, kam nastupují děti po ukončení základní školy speciální nebo praktické. Učí zde své klienty k samostatnému životu a připravují je k možnostem chráněného bydlení či k práci v terapeutických dílnách. Mají malý mikrobús, kterým si každé pondělí mohou vyzvednout své klienty v jejich domovech, u jejich rodičů, a v pátek zase rozvést domů. Tedy cílem této služby je učení soběstačnosti a zlepšení sociálních návyků.

Mají zde bohatou nabídku činností podobnou jako v denním stacionáři. Dále klienti mají možnost navštěvovat zájmové kroužky vedené zaměstnanci centra, jsou to například taneční, výtvarný kroužek, práce s keramickou hlinou, vaření, šití, vyšívání, stolní tenis, sportovní hry a jiné.

Služba je poskytována v pracovních dnech od pondělí 08:00 hodin do pátku 13:30 hodin. Je zde celkem 35 lůžek a pokoje jsou dvou až třílůžkové.

- **Sociálně terapeutické dílny**

Je to ambulantní služba poskytovaná lidem s mentálním, tělesným či kombinovaným postižením. Účelem sociálně terapeutické dílny Handicap centra Srdce, o.p.s. je podpora a zdokonalování pracovních dovedností prostřednictvím sociálně pracovní terapie. Klient tudíž a výkon činností v sociálně terapeutických dílnách nemá nárok na mzdu.

V sociálně terapeutických dílnách jsou dle zákona o sociálních službách poskytovány tyto služby:

- pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- pomoc při zajištění stravy nebo poskytnutí stravy,
- nácvik soběstačnosti, nácvik dovedností spojený s péčí o vlastní osobu a činnosti vedoucí k sociálnímu začlenění,
- podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností

4.5 Praktická škola Chotěšice, o. p. s.

Tato nestátní nezisková škola již několik let vychovává své studenty pro pracovní uplatnění na volném trhu práce, nebo do vlastních chráněných dílen. Je to střední škola s jednoletým oborem, která je určena pro žáky s mentálním postižením, postižením s více vadami a autismem. Klienti musí mít ukončenou povinnou školní docházku na základní škole speciální. Studium na této škole je bezplatné.

Tato škola doplňuje a rozšiřuje svým žákům teoretické i praktické znalosti získané ze základní školy. Pedagogové, samozřejmě v rámci respektování individuality svých žáků, se snaží výuku zaměřovat na komunikační dovednosti, nejvyšší samostatnost klientů a nezávislost na péči druhých osob. Poskytují zde přípravu na osvojení manuálních dovedností a

jednoduchých činností využitelných v oblastech praktického života, které absolventům usnadní integraci do společnosti.

Cílem jejich vzdělávání je především zvýšení kvality života absolventů, kterým se v rámci jejich individuálních schopností nabízí možnost uplatnit se v chráněných pracovištích a při pomocných pracích v různých oblastech. Vzdělání se ukončuje závěrečnou zkouškou, klienti na konci dostanou vysvědčení, které je dokladem o dosaženém stupni jejich vzdělání.

Klienti se zde mohou učit zahradničení, vaření nebo textilní výrobu. Tyto obory jsou vždy aktualizovány podle potřeb volného nebo chráněného trhu práce. Pestrost předmětů zde byla rozšířena o volitelné předměty, kde jsou nabízeny například práce v domácnostech, příprava pokrmů, údržbářské práce.

Mimo přípravy žáků na trh práce tu dále nabízejí fyzioterapii, canisterapii, aktivní využití volného času, a to třeba vodácký tábor, tuzemské a zahraniční pobyty a výlety, plavání, turistické kurzy, karnevaly, výstavy, koncerty, exkurze, muzikoterapii, sociální poradenství.

Vlastní zhodnocení

Bohužel s těmito institucemi nemám vlastní zkušenosti. Zde jsem informace čerpala pouze z internetu, protože mi bylo vysvětleno, že kvůli ochraně soukromí jejich klientů a zaměstnanců nebudou poskytovat žádné další informace než ty, které jsou veřejně dostupné.

(Handicap centrum srdce, online)

5. Dotazníkové šetření

Mým dalším cílem bylo zjistit, jaký je zájem o volnočasové aktivity a jak jsou hodnoceny rodiči na Nymbursku, zejména pak ve Speciální škole v Poděbradech. K výzkumu jsem zvolila metodu dotazníkové šetření. Šlo o polostrukturovaný dotazník, který se skládal z celkem 16 otázek, z nichž bylo 5 otevřených. Plné znění dotazníku je uvedeno v příloze. Dále jsem provedla doplňkový rozhovor s vybranými rodiči a jejich dětmi o tom, jak jsou spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit ve škole, kam dochází jejich děti.

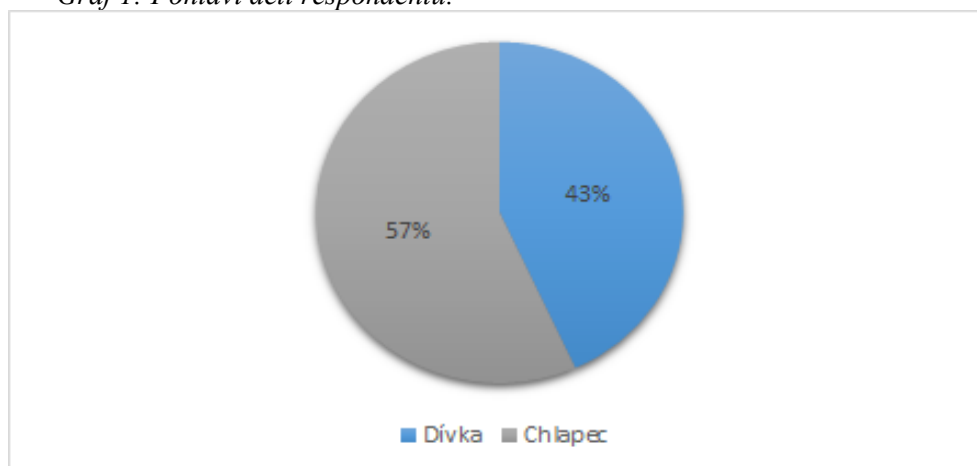
Dotazník byl zaměřen na zjištění zájmu rodičů o volnočasové aktivity pro jejich děti. Především, jaké aktivity upřednostňují, a co očekávají za přínosy pro jejich ratolesti. Ptala jsem se 48 rodičů, většina respondentů byly matky. Návratnost dotazníků byla v počtu 37. Z těchto 37 dotazníků jsem provedla následující analýzu. Dotazníkové šetření proběhlo na Speciální základní škole v Poděbradech. Jako hlavní otázka tohoto dotazníku, pro mě samotnou, bylo zjistit, jak volnočasové aktivity hodnotí rodiče. Co je pro ně důležité při volbě, zda to jsou finance, zájmy dětí, jejich volný čas nebo třeba neshledávají volnočasové aktivity jako důležité, a tudíž nevyužívají žádné z nabídky v jejich okolí. Dotazník jsem rodičům předala osobně ve škole. Dále jsem provedla krátký rozhovor s matkami dvou žáků, které znám osobně z Centra pro všechny.

5.1 výsledky dotazníkového šetření

. Tabulka 3: Pohlaví dětí respondentů

	absolutní četnost	relativní četnost
Dívka	16	43 %
Chlapec	21	57 %

Graf 1: Pohlaví dětí respondentů:

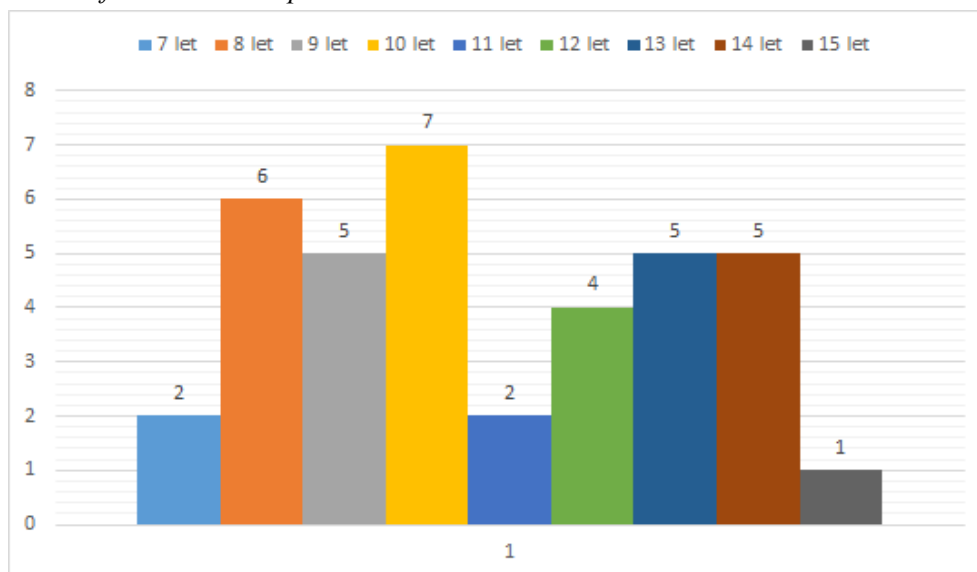

Komentář: Mého dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 37 rodičů, kteří odpovídali za své děti. Které jsou složeni z 21 chlapců a 16 dívek

Tabulka 4: Věk dětí respondentů

	absolutní četnost	relativní četnost
7 let	2	5 %
8 let	6	16 %
9 let	5	14 %
10 let	7	19 %
11 let	2	5 %
12 let	4	11 %
13 let	5	14 %
14 let	5	14 %
15 let	1	3 %

Graf 2: Věk dětí respondentů

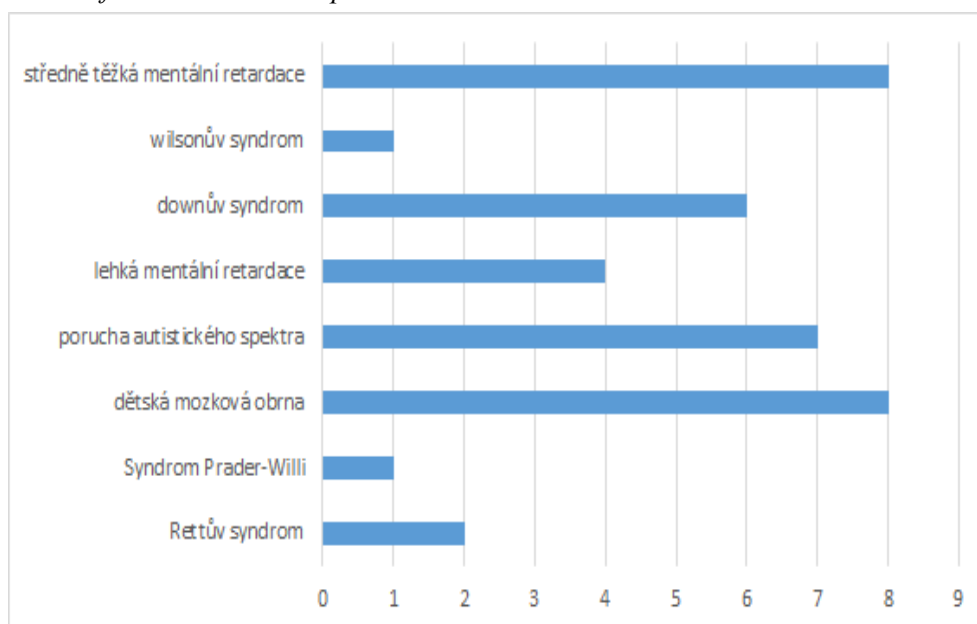

Komentář: Věk dětí respondentů se pohyboval v celé škále běžného věku žáků základní školy, tedy od 7 do 15 let. Nejvíce bylo respondentů s dětmi ve věku 10 let a nejméně s věkem 15.

Tabulka 5: Druh a četnost postižení

	absolutní četnost	relativní četnost
Rettův syndrom	2	5 %
Syndrom Prader-Willi	1	3 %
dětská mozková obrna	8	22 %
porucha autistického spektra	7	19 %
lehká mentální retardace	4	11 %
Downův syndrom	6	16 %
Wilsonův syndrom	1	3 %
středně těžká mentální retardace	8	22 %

Graf 3: Druh a četnost postižení

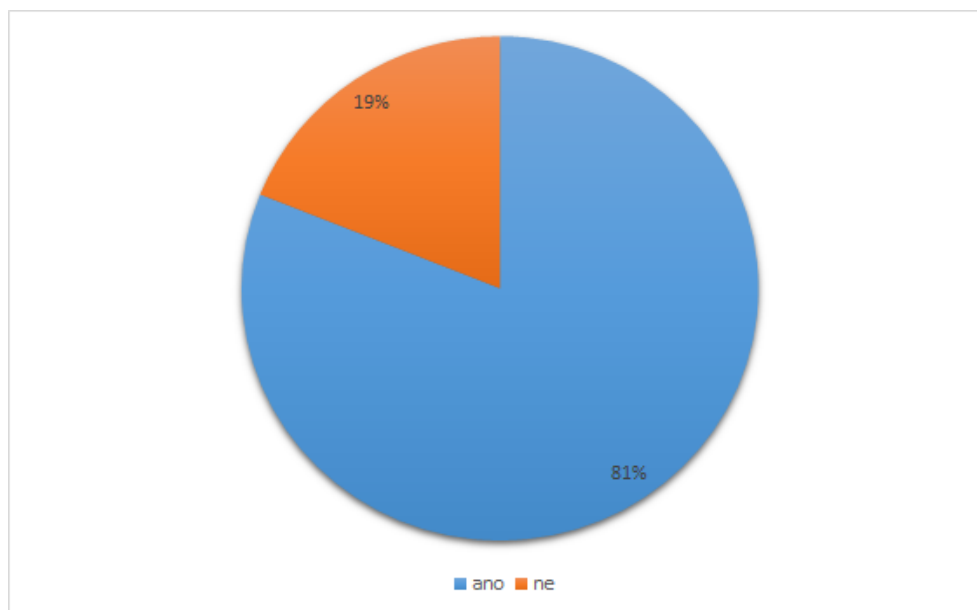

Komentář: Nejčastějším onemocněním dětí respondentů je dětská mozková obrna a středně těžká mentální retardace se shodným počtem 8 dětí. Nejméně častým onemocněním Wilsonův syndrom a Prader-Willi syndrom. Četnost postižení koresponduje s všeobecným výskytem a vzácností onemocnění.

Tabulka 6: Navštěvovanost volnočasových aktivit

	absolutní četnost	relativní četnost
ano	30	81 %
ne	7	19 %

Graf 4: Navštěvovanost volnočasových aktivit

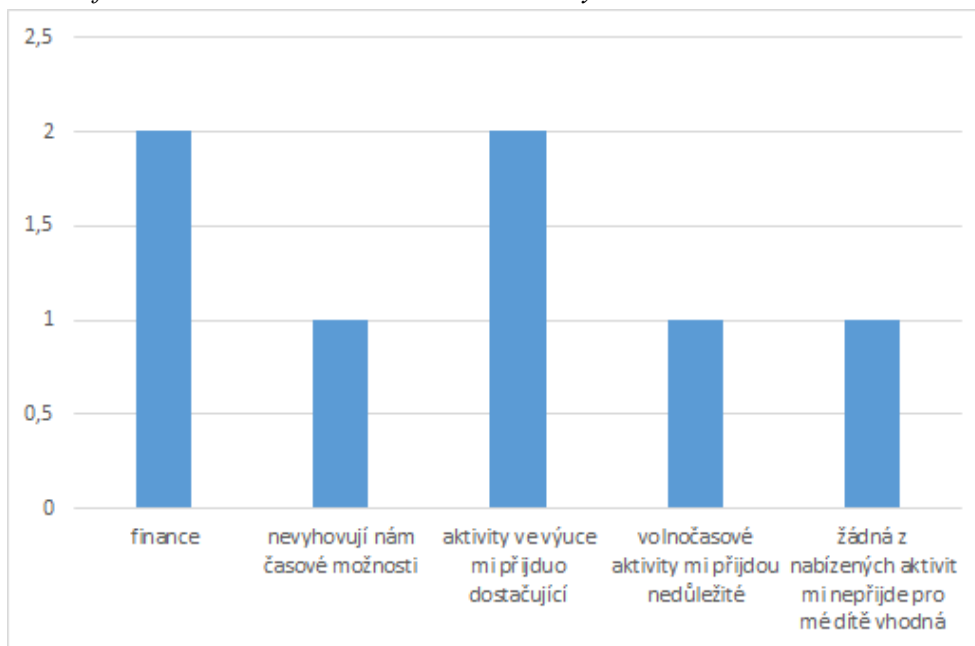

Komentář: V této části dotazníku končila obecná část dotazníku, zde se dotazník větvil na dvě části. Pokud respondent odpověděl ano (81 % dotázaných), pokračoval dále v dotazníku. Pokud jeho odpověď byla ne, dotazník pro něj končil jednou doplňující otevřenou otázkou.

Tabulka 7: Důvod nenavštěvování volnočasových aktivit

	absolutní četnost	relativní četnost
finance	2	29 %
nevyhovují nám časové možnosti	1	14 %
aktivity ve výuce mi přijdou dostačující	2	29 %
volnočasové aktivity mi přijdou nedůležité	1	14 %
žádná z nabízených aktivit mi nepřijde pro mé dítě vhodná	1	14 %

Graf 5: Důvod nenavštěvovanosti volnočasových aktivit

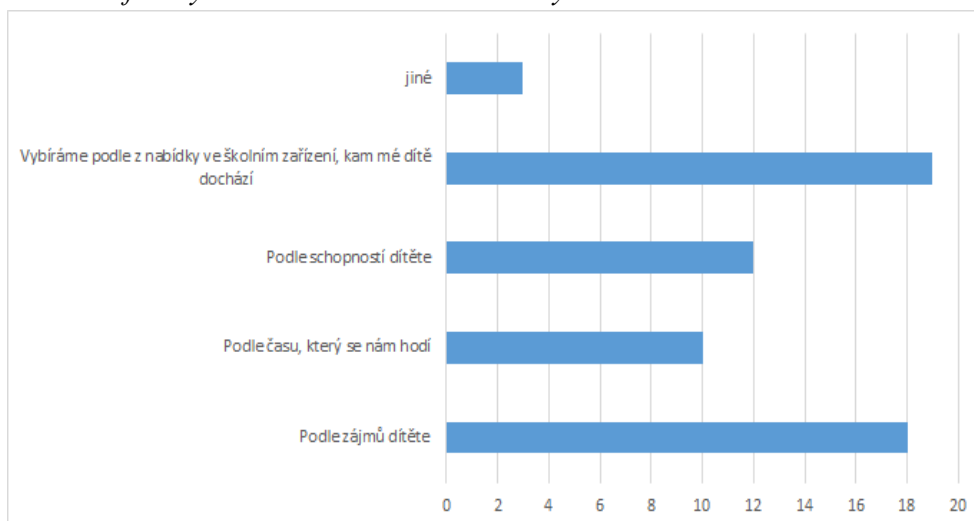

Komentář: Každý z rodičů, který na předchozí otázku: “Navštěvuje Vaše dítě volnočasové aktivity?” odpověděl negativně, mohl v následující otevřené otázce uvést důvod proč tak činí. Odpovědělo všech 7 rodičů. Jako nejčastější důvod rodiče uvedli nedostatek financí nebo považují aktivity v rámci výuky dostačující dále se zde objevoval názor, a to hlavně u rodičů autistických dětí staršího věku, že v nabídce není adekvátní volnočasová aktivita, která by byla pro tento druh postižení vhodná.

Tabulka 8: Výběr druhu volnočasové aktivity

	absolutní četnost	relativní četnost
Podle zájmů dítěte	18	60 %
Podle času, který se nám hodí	10	33 %
Podle schopností dítěte	12	40 %
Vybíráme podle z nabídky ve školním zařízení, kam mé dítě dochází	19	63 %
jiné	3	10 %

Graf 6: Výběr druhu volnočasové aktivity

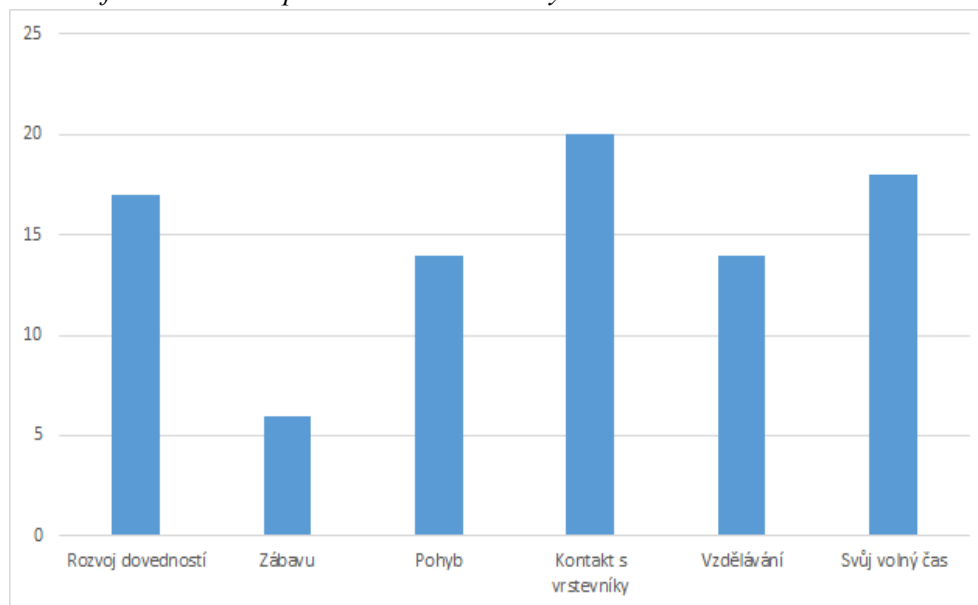

Komentář: U více než poloviny respondentů rozhoduje, při výběru volnočasové aktivity, více aspektů. Nejvíce pak rozhodnutí ovlivňuje, o jaký druh aktivit má dítě zájem, dostupnost aktivit přímo na půdě školy, kam dítě dochází nebo také podle schopností dítěte. Pro jednu třetinu z dotázaných je také důležitým aspektem časová náročnost aktivity.

Tabulka 9: Očekávání přínosů od volnočasových aktivit

	absolutní četnost	relativní četnost
Rozvoj dovedností	17	57 %
Zábavu	6	20 %
Pohyb	14	47 %
Kontakt s vrstevníky	20	67 %
Vzdělávání	14	47 %
Svůj volný čas	18	60 %

Graf 7: Očekávání přínosů od volnočasových aktivit

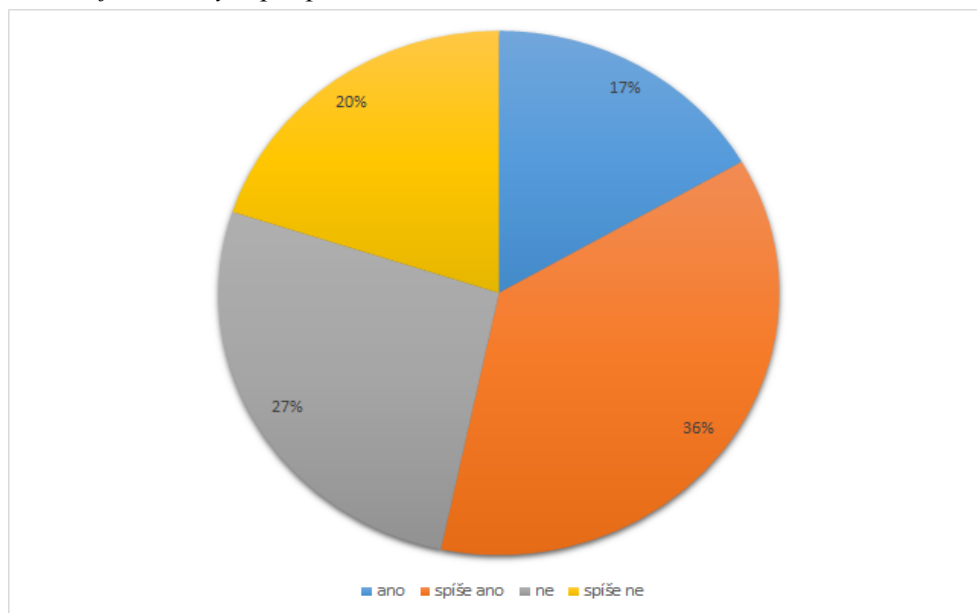

Komentář: U této otázky měli rodiče opět možnost výběru několika možností. Nejčastější kombinací očekávání přínosů rozvoj dovedností a vzdělání nebo zábava a vzdělání. Z jednotlivých odpovědí je nejčastější s počtem 20 respondentů kontakt s vrstevníky. 18 rodičů jako jeden z podstatných přínosů uvádí více osobního volného času. Pouze 6 rodičů považuje za podstatný důvod zábavu.

Tabulka 10: Vliv výše příspěvku za volnočasovou aktivitu

	absolutní četnost	relativní četnost
ano	5	17 %
spíše ano	11	37 %
ne	8	27 %
spíše ne	6	20 %

Graf 8: Vliv výše příspěvku za volnočasovou aktivitu

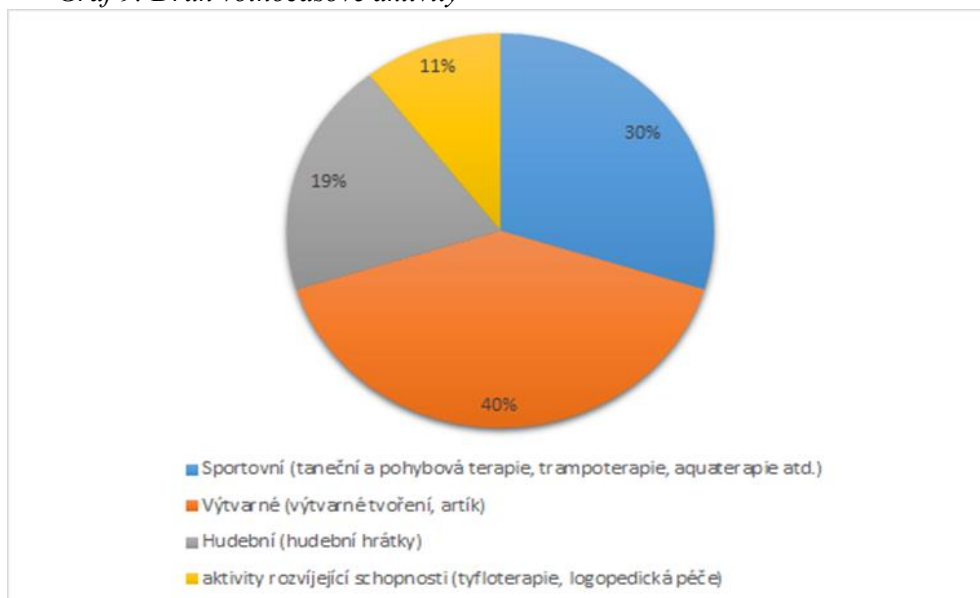

Komentář: Více než polovina respondentů považuje při výběru volnočasové aktivity pro své dítě za důležitou výši příspěvku za danou volnočasovou aktivitu. 29 % z dotazovaných, jejichž dítě nedochází na žádnou mimoškolní činnost uvedlo za důvod neúčasti právě finanční náročnost nabízených aktivit.

Tabulka 11: Druh volnočasové aktivity

	absolutní četnost	relativní četnost
Sportovní (taneční a pohybová terapie, trampoterapie, aquaterapie atd.)	17	57 %
Výtvarné (výtvarné tvoření, artík)	23	77 %
Hudební (hudební hrátky)	11	37 %
aktivity rozvíjející schopnosti (tyfloterapie, logopedická péče)	6	20 %

Graf 9: Druh volnočasové aktivity

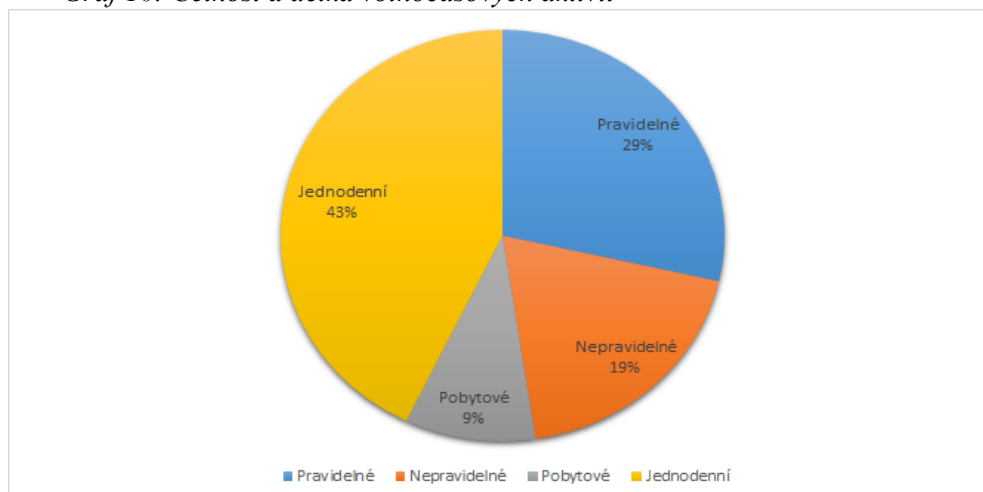

Komentář: Nejvíce dětí, a to 40 % z dotázaných, se nejvíce věnuje výtvarným činnostem. Mezi hojně využívané druhy aktivit patří i sportovní, taneční, pohybové aktivity. Více než třetina dotázaných navštěvuje více než jeden druh aktivity.

Tabulka 12: Četnost a délka volnočasových aktivit

	absolutní četnost	relativní četnost
Pravidelné	18	60 %
Nepravidelné	12	40 %
Pobytové	6	20 %
Jednodenní	27	90 %

Graf 10: Četnost a délka volnočasových aktivit

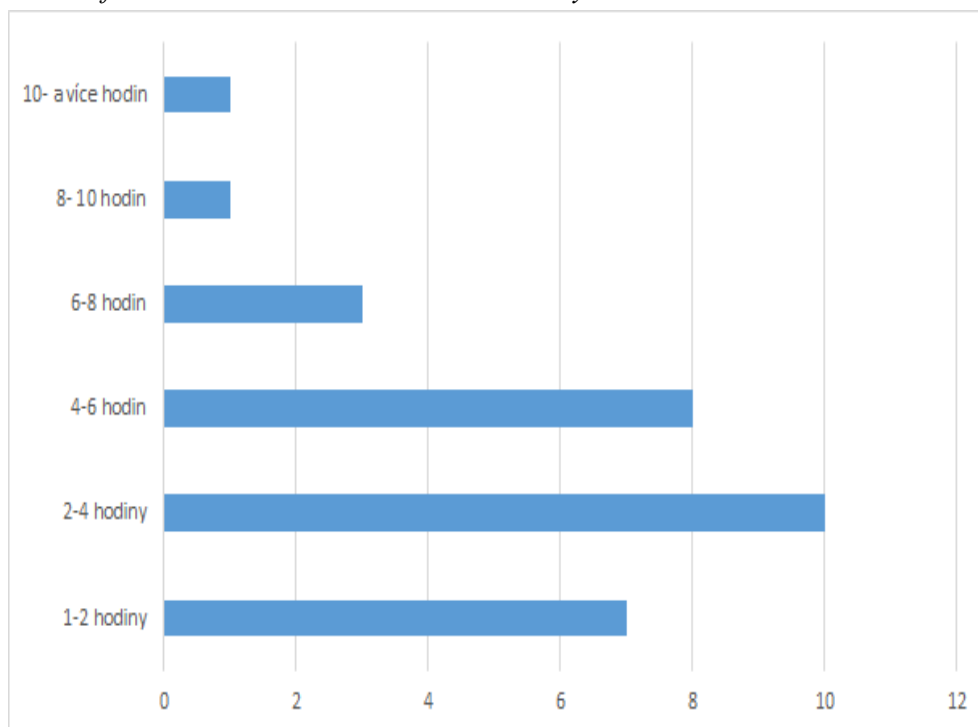

Komentář: Z odpovědí na tuto otázku lze usoudit, že se 90 % dětí nejčastěji účastní pravidelně i nepravidelně jednodenních akcí. Pouze 6 z dotázaných rodičů uvedlo, že se jejich dítě účastní mimoškolních pobytových akcí.

Tabulka 13: Průměrné trávení času volnočasovými aktivitami

	absolutní četnost	relativní četnost
1-2 hodiny	7	23 %
2-4 hodiny	10	33 %
4-6 hodin	8	27 %
6-8 hodin	3	10 %
8–10 hodin	1	3 %
10–a více hodin	1	3 %

Graf 11: Průměrné trávení času volnočasovými aktivitami

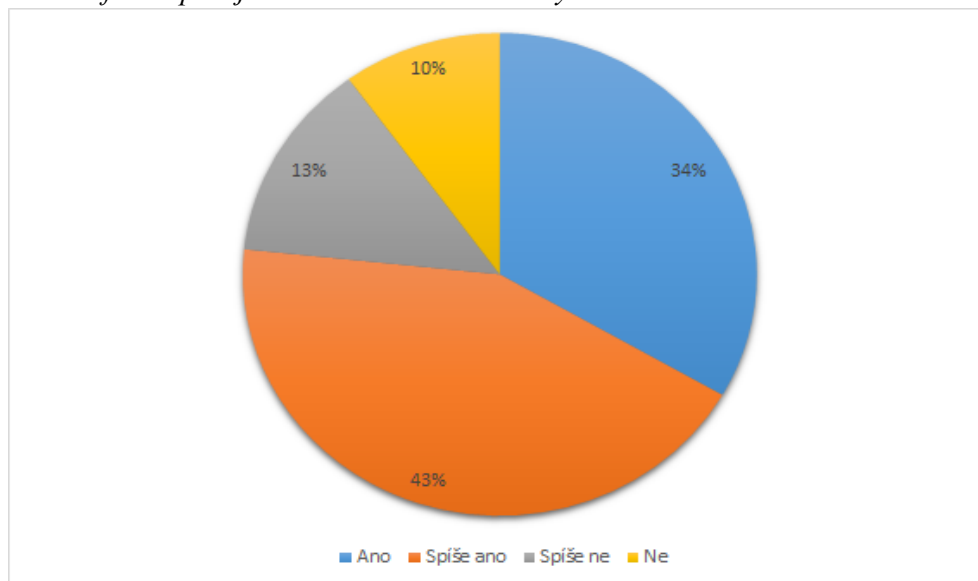

Komentář: Nejvíce dětí tráví volnočasovými aktivitami 2-4 hodiny týdně. Druhý nejčetnější interval je 4-6 hodin za týden a třetí nejčastější interval 1-2 hodiny za týden, což odpovídá většinou jedné hodině volnočasové aktivity za týden. Některé děti tráví volnočasovými aktivitami více než 8 hodin týdně. Do tohoto časového intervalu patří hlavně pobytové akce nebo celodenní výlety.

Tabulka 14: Spokojenost a množstvím nabízených aktivit

	absolutní četnost	relativní četnost
Ano	10	33 %
Spíše ano	13	43 %
Spíše ne	4	13 %
Ne	3	10 %

Graf 12: Spokojenost s množstvím nabízených aktivit

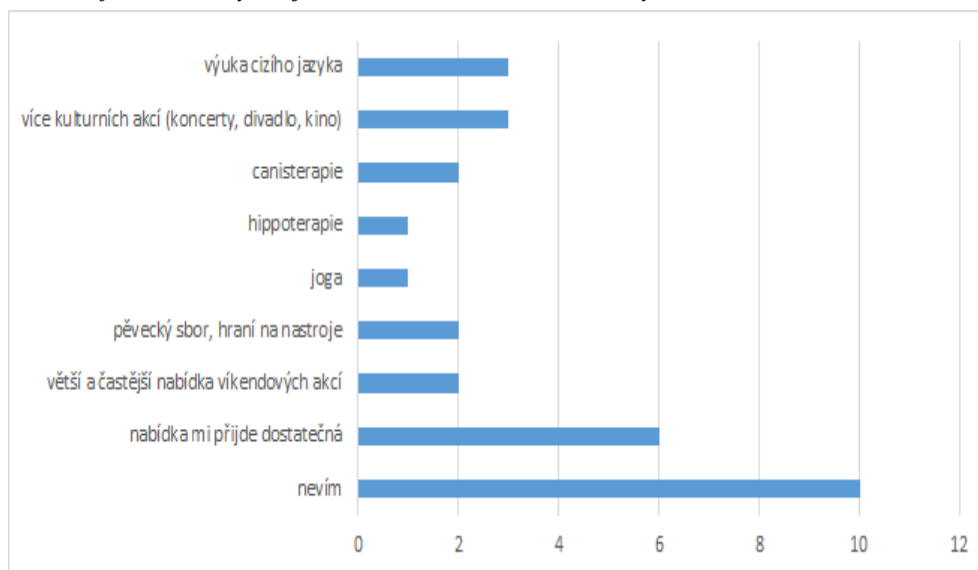

Komentář: Z výzkumu vyšlo, že 23 z 30 dotázaných rodičů je spokojeno s nabídkou volnočasových aktivit na Nymbursku. Sedm rodičů je nespokojeno s množstvím nabízených aktivit a později v dotazníku v otevřené otázce navrhli aktivity, které jim v nabídce chybí.

. Tabulka 15: Návrhy na jiné, nové volnočasové aktivity

	absolutní četnost	relativní četnost
nevím	10	33 %
nabídka mi přijde dostatečná	6	20 %
větší a častější nabídka víkendových akcí	2	7 %
pěvecký sbor, hraní na nástroje	2	7 %
jóga	1	3 %
hipoterapie	1	3 %
canisterapie	2	7 %
více kulturních akcí (koncerty, divadlo, kino)	3	10 %
výuka cizího jazyka	3	10 %

Graf 13: Návrhy na jiné, nové volnočasové aktivity

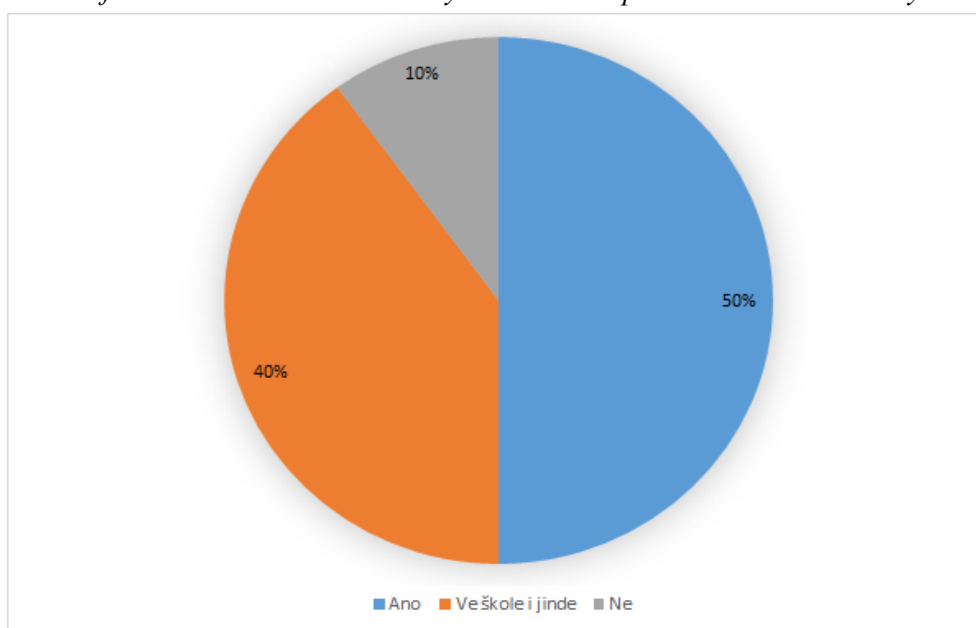

Komentář: U této otevřené otázky měli rodiče možnost navrhnout volnočasovou aktivitu, která jim v nabídce chybí. Více než polovina respondentů neuvedla žádný návrh, 62.5 % odpovědělo nevím a 37 % jsou s nabídkou volnočasových aktivit spokojeni. Co se týče konkrétních návrhů, nejčastěji se objevovaly odpovědi: více kulturních akcí, či výuka cizího jazyka. Dva z dotázaných rodičů by uvítalo větší nabídku víkendových akcí. Mezi dalšími návrhy se objevovaly činnosti se zvířaty (canisterapie, hipoterapie), pěvecký sbor či jóga

Tabulka 16: Návštěvnost volnočasových aktivit ve Speciální škole Poděbrady

	absolutní četnost	relativní četnost
Ano	15	50 %
Ve škole i jinde	12	40 %
Ne	3	10 %

Graf 14: Návštěvnost volnočasových aktivit ve Speciální škole Poděbrady

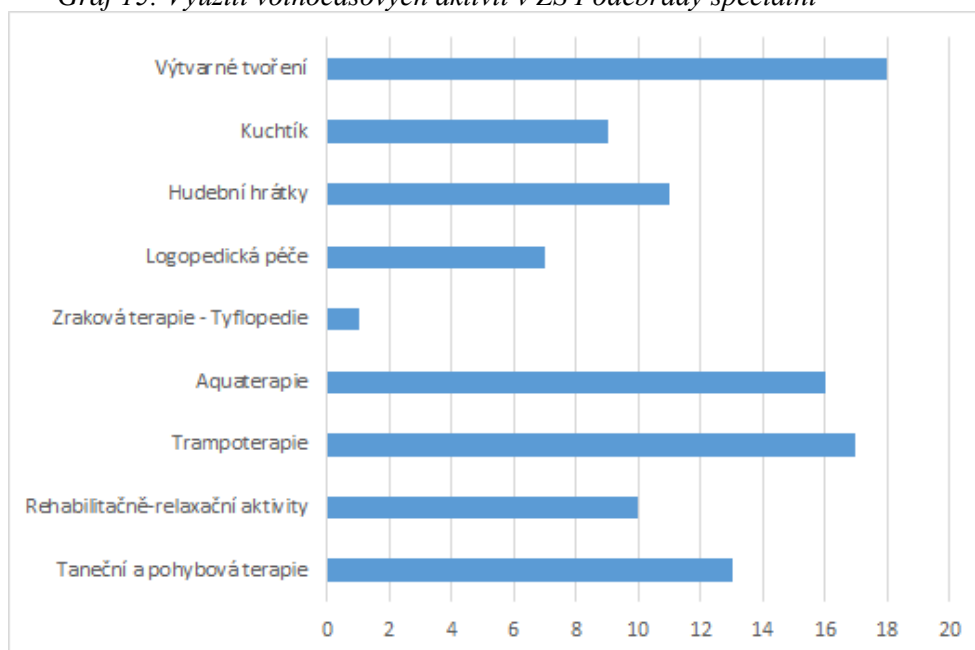

Komentář: Polovina tázaných odpověděla, že navštěvují aktivity pouze ve Speciální škole Poděbrady. Tři z respondentů odpovědělo, že navštěvuje volnočasové aktivity, ale ne ve škole. Čtyřicet procent rodičů odpovědělo, že jejich dítě navštěvuje volnočasové aktivity i jinde než ve speciální škole. V otevřené otázce, kde rodiče uváděli konkrétní aktivity, které jejich děti navštěvují mimo Speciální školu. Mezi nejčastější odpovědi patřilo hlavně Centrum pro všechny v Nymburce a v menší míře pak DDM Symfonie v Poděbradech

Tabulka 17: Využití volnočasových aktivit v ZŠ Poděbrady speciální

	absolutní četnost	relativní četnost
Taneční a pohybová terapie	13	43 %
Rehabilitačně-relaxační aktivity	10	33 %
Trampoterapie	17	57 %
Aquaterapie	16	53 %
Zraková terapie – Tyflopédie	1	3 %
Logopedická péče	7	23 %
Hudební hrátky	11	37 %
Kuchtík	9	30 %
Výtvarné tvoření	18	60 %

Graf 15: Využití volnočasových aktivit v ZŠ Poděbrady speciální

Komentář: Ve speciální škole v Poděbradech mají děti, podle mého dotazníkového šetření, největší zájem o výtvarné tvoření, trampoterapii a aquaterapii. Mezi další oblíbené aktivity patří taneční a pohybová terapie a hudební hrátky.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak velká je míra zájmu o volnočasové aktivity ve Speciální škole v Poděbradech. Z celkového počtu 48 rozdaných dotazníků odpovědělo na otázky 37 rodičů. Mezi nejčastěji navštěvované aktivity ve Speciální škole v Poděbradech patří jednoznačně výtvarné tvoření a trampoterapie, které navštěvuje 18 a 17 dětí z 30. Mezi oblíbené aktivity patří také aquaterapie, taneční, pohybová či taneční terapie. Nejméně navštěvovanou aktivitou je pak zraková terapie, což je dáno její specifikací. Rodiče měli možnost vyjádřit se k finanční náročnosti volnočasových aktivit i přispět nápady pro rozšíření nabídky nabízených aktivit. Výsledky tohoto dotazníků byly předány vedení školy speciální v Poděbradech, pro budoucí zlepšení nabídky volnočasových aktivit pro své žáky.

Krátké shrnutí rozhovoru s rodičem

Maminka Zuzky je celkově s nabídkou volnočasových aktivit spokojená, říká, že jí tu nic nechybí. Celkově se neodvažuje hodnotit přínos aktivit pro její dceru. Nejvíce si chválí rehabilitační činnosti, kdy má pocit, že se Zuzka zlepšila po pohybové stránce. Ostatní aktivity bere jako zábavu, takže přínos moc nevidí. S komunikací s lektory je velice spokojená, jsou spolu v každodenním kontaktu.

Maminka Daníka je docela spokojená s nabídkou aktivit v jejich škole, ale moc je nevyužívají. Celkový přínos kroužků hodnotit nechce. Daník většinou využívá aktivity mimo školu. Dochází do Skautu a pravidelně do Centra pro všechny. Celkový přístup a komunikaci s lektory hodnotí pozitivně.

Diskuze

V úvodu praktické části byla provedena analýza nabídky jednotlivých zařízení s cílem vytvořit souhrnný přehled zájmových činností, které tyto organizace nabízejí. Tyto informace jsou doplněny popisem jednotlivých zařízení a činností, které organizace nabízí. Ve většině zařízení jsem byla osobně a zjišťovala informace od pověřených osob. Některé z nabízených aktivit jsem si vyzkoušela, a to formou osobní asistence u klientů přístavu a Centra pro všechny. Při návštěvě Handicap centrum Srdce Poděbrady a v Praktické škole Chotěšice jsem se setkala s odmítavým postojem. Byla jsem odkázána pouze na internetové stránky. Důvodem pro neposkytnutí informací o zařízení byla ochrana klientů a GDPR. Myslím si, že GDPR bude mít v budoucnu velký dopad na další možné šetření. Vedení zařízení odpovědělo na můj návrh podepsání souhlasu o GDPR, že je to nemožné, aby všichni klienti, popřípadě zástupci klientů podepisovali listiny GDPR výhradně pro můj výzkumný účel.

Dále bylo provedeno dotazníkové šetření s cílem ověřit, jakou nabídku rodiče volí, co ovlivňuje jejich výběr a s jakými překážkami se při jejím výběru setkávají. Podařilo rozdat dotazníky většině rodičům dětí, které navštěvují speciální školu v Poděbradech. Dotazníků se mi vrátilo 37. Výsledky dotazníkového šetření jsou pro jednotlivé skupiny otázek znázorněny v grafech. Nejprve byla provedena souhrnná analýza výzkumného vzorku podle typu zdravotního postižení. Výsledky zpracování další skupiny otázek se dotýkaly subjektivních názorů rodičů na přínosy a kritéria volby volnočasových aktivit dětí. Nejčastější odpovědí na dotaz přínosu volnočasových aktivit byl sociální kontakt. Domnívám se, že zdravotní postižení může přispět k určité izolaci od většinové společnosti. Bylo by proto zajímavé toto šetření provést u vzorku intaktní populace a porovnat ho. Pozitivním zjištěním bylo, že většina rodičů volí volnočasové aktivity svých dětí podle jejich přání či zájmu.

Dále byly uvedeny přehledy navštěvovaných typů volnočasových aktivit podle zaměření a zastoupení. Poslední skupina otázek byla zaměřena na

nabídku volnočasových aktivit v okolí a na případné překážky bránící v navštěvování kroužků jejich dětmi.

Nejčastěji zmiňovanou překážkou pro navštěvování kroužků je potřeba přítomnosti asistenta, která je patrně v mnoha případech finančně nedostupná.

Závěrem lze konstatovat, že všechny tři výzkumné cíle byly splněny. Všechny organizace se určitě moc snaží, aby jejich nabídka byla pestrá a kvalitní. Za to jsem opravdu moc ráda. Do budoucna by tato práce šla rozšířit o analýzu určitých problémů, které rodiče u volnočasových aktivit řeší. Myslím, že jedním možným problémem mohou být určitě finance, protože v dnešní době vůbec kroužky nejsou levnou záležitostí. Dále by určitě práci obohatil vhled samotných lektorů. Jak oni sami jsou spokojeni se spoluprací dětí v kroužku. Jak moc reálná a přínosná se jim zdá náplň aktivit. Jestli je zde pro ně důležitá spolupráce s rodiči. Zde bych doporučila držet se stále stejných postupů nebo alespoň podobných, protože rodiče byli s nabídkou dost spokojeni. Jak osobně znám lektory, tak vím, že svou práci dělají s nadšením.

Závěr

Díky mé bakalářské práci jsem zjistila, že kvalitně strávený volný čas je důležitý jak pro děti intaktní, tak pro děti handicapované. Troufám si napsat, že kvalitně strávený volný čas je velice důležitý u obou skupin, například jako prevence patologických jevů nebo správná socializace mezi lidmi s podobnými zájmy.

V první části mé bakalářské práce jsem si určila za cíl přiblížit člověka s postižením jako takového, popsat druhy a stupně handicapu. Další důležité kapitoly se zabývaly pojmy volný čas, volnočasový pedagog, zejména však volným časem u osob s postižením. V teoretické části práce se dále můžete dočíst o konkrétních aktivitách a podpůrných terapiích pro děti s postižením. Poslední kapitola popisuje výchovná a vzdělávací zařízení pro volný čas. Cílem tedy bylo vysvětlit a přiblížit související pojmy v problematice volnočasových aktivit u postižených dětí, což se mi podařilo splnit.

Praktická část je z velké části zaměřena právě na popis volnočasových aktivit na Nymbursku pro děti s postižením. První část popisuje a zjišťuje, zda je v našem regionu dostatek možností pro trávení volného času u handicapovaných dětí. Zaměřila jsem se hlavně na zařízení, kde mám svou osobní zkušenost jako dobrovolník, ale také poznala další organizace, které se právě touto problematikou zabývají. Druhá část je dotazníkové šetření, které proběhlo u rodičů handicapovaných dětí, které docházejí do Speciální školy v Poděbradech. Komunikovala jsem s rodiči dětí a zjistila, že většina z nich je spokojena s nabídkou volnočasových aktivit pro jejich potomky. Díky tomuto výzkumnému šetření se mi podařilo zjistit také názory rodičů na konkrétní volnočasové aktivity ve škole nebo okolí jejich domova. Já osobně bych v našem regionu určitě uvítala více volnočasových aktivit, které by šlo praktikovat společně s dětmi z běžných základních škol. Vidím zde přínos pro obě strany. Respekt, uznání, trpělivost a poznání z pohledu intaktních dětí oproti soutěživosti, vyrovnání se a poznání nových přátel z pohledu dětí se zdravotním postižením.

Díky mé praxi a dobrovolnictví vidím velký přínos u vzdělaných a správně proškolených lektorů a pedagogů, kteří se zapojují do organizace

těchto aktivit. Lektory, kteří svou práci dělají s láskou a citem, je opravdu radost pozorovat. Děti mají velké srdce, a právě těchto lektorů, dobrovolníků si nesmírně váží a vrací jim to svými úsměvy a pravidelnou docházkou do jejich kroužků nebo terapií.

Z pohledu mého nám zde chybí aktivity, jako je například hra na konkrétní hudební nástroj, dopravní výchova a více sportu. Věřím v to, že nabídka volnočasových aktivit se bude rozšiřovat a všechny děti budou mít možnost dělat vše, co je naplňuje a baví. Pokud každý z nás nalezne ten správný koníček, získá krásné prožitky a pozitivní vzpomínky dál do života i nové dovednosti.

Na závěr bych chtěla říct, že práce s těmito dětmi je dost fyzicky i psychicky náročná, proto je mi líto, že je značně nedoceněná. Organizace se musí opírat o dobrovolníky a nemají prostředky na zaplacení svých zaměstnanců, kterých by potřebovali více. Většina organizací se drží hesla: Bez dobrovolníků by to nešlo.

Seznam použitých zdrojů

1. ANDERLIKOVÁ, L., 2014. *Cesta k inkluzi: úvahy z praxe a pro praxi*. 1.vyd. Praha: Triton,. ISBN 978-80-7387-765-1.
2. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.
3. HÁJKOVÁ V., STRNADOVÁ I., 2010. *Inkluzivní vzdělávání: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 217 s. ISBN 978-80-247-3070- 7
4. HOUSAROVÁ, B., 2011. *Alternativní a augmentivní komunikace*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-789-5
5. JANČAŘÍKOVÁ, K., BRAVENCOVÁ J., 2010. *Vyučování za pomoci malých živočichů: příručka k projektu Alma Mater Studiorum*. Praha: UK v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-455-6.
6. JELÍNKOVÁ, M. 2001. *Vzdělávání a výchova dětí s autismem*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-7290-042-0.
7. KOCUROVÁ, M., 2002. *Komunikační kompetence jako téma inkluzivní školy*. 1.. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 416 s. ISBN: 80-86473-23-6
8. MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P., 2010(eds) *Sociální práce v praxi*. 2.vyd., Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-818-0.
9. MATOUŠEK, O., 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Vyd. 1. Editor Alois Křišťan. Praha: Portál s.r.o., 570 s. ISBN 978-80-262-0366-7.
10. MATOUŠEK, O., 2003. *Slovník sociální práce*. 1.vyd. Praha: Portál. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.
11. MÜLLER, O., 2005. *Terapie ve speciální pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1075-3
12. MÜLLER, O., 2001. *Lehká mentální retardace v pedagogicko-psychologickém kontextu*. Olomouc: Univerzita Palackého, 87 s. ISBN 80-244-0207-6.

13. OPATRÍLOVÁ, D., 2005. *Metody práce u jedinců s těžkým postižením a více vadami*. Brno: Masarykova Univerzita. ISBN 80-210-3819-5
14. OPATRÍLOVÁ, D., VÍTKOVÁ M., 2011. *Speciálně pedagogická podpora dětí a mládeže se speciálními vzdělávacími potřebami mimo školu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 258 s. ISBN 978-80-210-5693-0.
15. PÁVKOVÁ, J. a kol., 2002. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-711-6.
16. PÁVKOVÁ, J., 2014. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 145 s. ISBN 978-80-7290-666-6.
17. PÁVKOVÁ, J., 2008. *Pedagogika volného času*. Vyd. 4. Praha: Portál, 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6.
18. PEŠATOVÁ, I., TOMICKÁ, V., 2007. *Úvod do integrativní speciální pedagogiky*. 1. vyd. Liberec: TUL. ISBN 978-80-7372-268-5
19. SLOWÍK, 2010 Josef. *Komunikace s lidmi s postižením*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-691-9.
20. ŠELNER, I., 2012. *Fenomén člověk s postižením*. Olomouc: Caritas – Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 217 s. ISBN 978-80-87623-06-0.
21. ŠVARCOVÁ, I., 2006. *Mentální retardace*. 3. vyd. Praha: Portál, s. 198. ISBN 80–7367-060-7
22. THOROVÁ, K., 2008. *Poruchy autistického spektra: včasná diagnóza branou k účinné pomoci*. 2. vyd. Praha: Apla. ISBN 978-80-254-6339-0.
23. VÁGNEROVÁ, M., 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.
24. VALENTA, M., MICHALÍK J., LEČBYCH M., 2012. *Mentální postižení: v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. Praha: Grada, 2012, 349 s. Psyché. ISBN 978-80-247-3829-1.

25. VÍTKOVÁ, M., 2004. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a sociální*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 463 s. ISBN 80-7315-071-9.
26. ZVOLSKÝ, P. kol., 1996. *Speciální psychiatrie*, Praha: Unitisk, ISBN 80-7184-666-X

Internetové zdroje

CENTRUM PRO VŠECHNY. O nás | Centrum pro všechny [online]. [cit. 5.03.2019] Dostupné z: <http://centrumprovsechny.cz/>

ČESKO. Vyhláška č. 74/2005 Sb. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 5. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-74>

ČESKO. Zákon č. 435/2004 Sb. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 5. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>

HANDICAP CENTRUM SRDCE [online]. Copyright © 2011 Všechna práva vyhrazena. [cit. 5.03.2019]. Dostupné z: <https://www.hcsrdce.cz/sluzby/>

MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 9.03.2019]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

SPECIÁLNÍ ZŠ PODĚBRADY. SPECIÁLNÍ ZŠ PODĚBRADY [online]. [cit. 5.03.2019] Dostupné z: <http://www.spec-skola.cz/home>

SPOLEČNOST PRO PODPORU LIDÍ S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM V ČESKÉ REPUBLICE, z. s. Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z. s. | SPMP ČR [online]. [cit. 9.03.2019] Dostupné z: <https://www.spmpr.cz/o-nas/>

UCELENÁ REHABILITAČNÍ A TERAPEUTICKÁ PÉČE – o.s.Přístav. [online]. [cit. 1.03.2019] Dostupné z: <https://sites.google.com/a/spec-skola.cz/pristav/projekty-1/ucelenarehabilitacnipec>

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Praha, MŠMT, 2016.

Přílohy

Příloha 1: Dotazník

Dotazník pro rodiče

Dobrý den, mockrát Vám děkuji za Váš drahocenný čas, který strávíte nad vyplňováním tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní, tudíž se nemusíte bát odpovídat pravdivě. Vznikl kvůli mé bakalářské práci, která je na téma Možnosti volnočasových aktivit pro děti s postižením. Jeho cílem je zjistit pohled rodičů na nabízené volnočasové aktivity ve Speciální škole v Poděbradech a jejím okolí. Můžete použít i více správných odpovědí.

S pozdravem Lenka Černá

1) Pohlaví vašeho dítěte

- a) Dívka
- b) Chlapec

2) Věk vašeho dítěte

3) Jaké zdravotní postižení má vaše dítě?

.....

4) Navštěvuje Vaše dítě volnočasové aktivity?

- a) ano
- b) ne

pokud odpovíte *ano – pokračujte na otázku 6

*ne – pokračujte k otázce 5

5) Stručně uveďte důvod, proč vaše dítě nenavštěvuje žádnou volnočasovou aktivitu:

.....

6) Podle čeho volíte volnočasové aktivity pro vaše dítě?

- (a) Podle zájmů dítěte
- (b) Podle času, který se nám hodí
- (c) Podle schopností dítěte
- (d) Vybíráme podle z nabídky ve školním zařízení, kam mé dítě dochází
- (e) jiné

7) Co očekáváte od volnočasových aktivit?

- a) Rozvoj dovedností
- b) Zábavu
- c) Pohyb
- d) Kontakt s vrstevníky
- e) Vzdělávání
- f) Svůj volný čas

8) Hraje roli ve Vašem výběru výše poplatku za aktivitu???

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

9) Jaký druh volnočasové aktivity vaše dítě navštěvuje?

- a) Sportovní (taneční a pohybová terapie, trampoterapie, aquaterapie atd.)
- b) Výtvarné (výtvarné tvoření, artík)
- c) Hudební (hudební hrátky)
- d) aktivity rozvíjející schopnosti (tyfloterapie, logopedická péče)

10) Nejčastěji Vaše dítě navštěvuje aktivity?

- a) Pravidelné
- b) Nepravidelné
- c) Pobytové
- d) Jednodenní

11) Kolik hodin týdně, v průměru, Vaše dítě stráví volnočasovými aktivitami?

- a) 1-2 hodiny
- b) 2-4 hodiny
- c) 4-6 hodin
- d) 6-8 hodin
- e) 8–10 hodin
- f) 10–a více hodin

12) Jste spokojeni s množstvím nabízených volnočasových aktivit?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

13) Jakou volnočasovou aktivitu byste uvítali ještě v nabídce?

.....

14) Navštěvuje vaše dítě kroužky nabízené Speciální školou v Poděbradech?

- a) Ano
- b) Ve škole i jinde
- c) Ne

15) Pokud ANO zaškrtněte prosím, které aktivity to jsou.

- a) Taneční a pohybová terapie
- b) Rehabilitačně-relaxační aktivity
- c) Trampoterapie
- d) Aquaterapie
- e) Zraková terapie – Tyflopédie
- f) Logopedická péče
- g) Hudební hrátky
- h) Kuchtík
- i) Výtvarné tvoření

16) Pokud Vaše dítě navštěvuje jiné volnočasové aktivity jinde než ve Speciální škole v Poděbradech. Prosím o konkrétní název aktivity, kterou Vaše dítě navštěvuje, plus její stručný obsah.

.....
.....
.....

17) Jak Vaše dítě vnímá volnočasové aktivity? Pozorujete nějaký přínos?